

Protokoll
1994/95:50

Riksdagens protokoll 1994/95:50

Torsdagen den 12 januari

Kl. 12.00 – 14.32
15.30 – 16.59

---

1 § Meddelande om dagens sammanträde

Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att om interpellationsdebatterna inte har hunnit slutföras strax före kl. 14.00 kommer dessa att fortsätta kl. 15.30.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Anf. 2 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att inget plenum kommer att anordnas *onsdagen den 18 januari*.

3 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Lars Leijonborg* (fp) av sagt sig uppdraget att vara ledamot i EU-nämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om kompletteringsval till EU-nämnden

Tredje vice talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält *Bo Könberg* som ledamot i EU-nämnden efter *Lars Leijonborg*.

Tredje vice talmannen förklarade vald till

ledamot i EU-nämnden
Bo Könberg (fp)

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 1994/95:46 om åtgärder mot den grova kriminaliteten

Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Widar Andersson har ställt en rad frågor till mig om åtgärder mot den grova kriminaliteten. Han har frågat om jag kommer att ta initiativ till straffskärpning för olaga vapeninnehav och ytterligare skärpningar av drogpolitiken. Han har vidare frågat om jag kommer att låta utreda eller på annat sätt ta initiativ till en ordning vid kriminalvårdsanstalterna som dels skärper narkotikakontrollen, dels möjliggör att de utläningar som efter avtjänat straff skall utvisas ur Sverige kan avtjäna sina straff vid särskilda anstalter eller avdelningar. Slutligen har han frågat vilka särskilda förebyggande insatser riktade mot våldsbrottsligheten som jag ämnar ta initiativ till.

Inledningsvis vill jag bemöta något av det som Widar Andersson uppgivit som bakgrund till sina frågor. Han har påstått att vissa tongivande aktörer anslagit en mycket ursäktande och förklarande ton i debatten om den grova kriminaliteten och att flera av dessa aktörer är regeringen närstående. Han har också påstått att den grova våldsbrottsligheten skylls på bl.a. fängvaktare, poliser, restaurangköer, uppväxtförhållanden i allmänhet, frånvarande fäder i synnerhet och det kommersiella våldet.

Jag vet inte vilka tongivande aktörer Widar Andersson avser, men jag vill bestämt hävda att regeringen inte anslagit någon ursäktande ton i debatten. Våldet är en företeelse som vi inte kan acceptera och inte avser att förklara bort. Att skylla brottsligheten på enstaka faktorer eller företeelser är mig totalt främmande. Men det är viktigt att inte glömma bort det samband som finns mellan brottslighet och de sociala villkor som människor lever under. Regeringen företräder en politik som bygger på social trygghet och rättvis fördelning. En fungerande välfärdspolitik är en grundläggande förutsättning för att förebygga och motverka brott. Det är ingen tvekan om att den effektivaste åtgärden mot brottslighet totalt sett är att skapa ett samhälle där unga personer får växa upp till trygga och ansvarskännande medborgare. Detta innebär emellertid inte att vi är naiva eller ser mellan fingrarna med de brott som faktiskt begås. Brottsligheten måste mötas och bekämpas med kraftfulla och konkreta åtgärder. Att komma till rätta med våldsbrottsligheten kommer att vara en central uppgift under de kommande åren. Kampen mot våldet kommer att föras på flera plan.

Ett av de områden där lagstiftningsåtgärder kommer att vidtas är vapenområdet. Regeringen tillsatte redan år 1987 en utredning med uppgift att göra en översyn av vapenlagstiftningen från brottsförebyggande synpunkt. Översynen ledde bl.a. fram till de skärpta krav på förvaring av vapen som trädde i kraft den 1 juli 1992.

Därefter har straffet för olaga vapeninnehav skärpts genom att en särskild straffskala för grovt brott införts och straffmaximum höjts från två till fyra års fängelse. Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 1993.

I början av år 1993 tillsattes en ny vapenutredning bl.a. för att göra en språklig och systematisk översyn av vapenlagstiftningen och för att

överbäga nödvändiga anpassningar till EU:s minimikrav vad avser kontrollen av vapen och ammunition inom medlemsländerna. Det har dock inte varit utredningens primära uppgift att se över lagstiftningen från brottsförebyggande synpunkt. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Justitiedepartementet och en proposition bör kunna läggas fram under våren.

Som ett led i arbetet med att motverka våld i samhället avser regeringen att redan nu på nytt ta upp frågan om ifall vapenlagstiftningen i tillräcklig utsträckning är ägnad att motverka att vapen kommer till användning vid brott. I det sammanhanget bör det bl.a. göras en utvärdering av de åtgärder som företogs på förslag av 1987 års vapenutredning. Vidare bör en utvärdering ske av bestämmelserna om knivförbud. Självfallet bör det i en sådan översyn som jag nu talar om även ingå att överbäga om straffskalorna för de skilda vapenbrotten är lämpligt avvägda. Syftet med översynen är emellertid att kunna föreslå de mest effektiva åtgärderna för att förhindra att vapen kommer till användning vid brott. Jag kan därför inte i dag svara Widar Andersson om just straffskärpnings kommer att ingå bland de kommande förslagen.

Inom Försvarsdepartementet överbägs också om åtgärder behöver vidtas för att öka säkerheten när det gäller militära skjutvapen.

Widar Andersson frågar om jag kommer att ta initiativ till att skärpa drogpolitiken. Den svenska narkotikapolitikens mål är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Detta mål har antagits av en enig riksdag som uttryck för en starkt avvisande hållning till all illegal användning och hantering av narkotika. Sverige har bedrivit en framgångsrik och konsekvent narkotikapolitik med en bred politisk och folklig förankring. Stora insatser har gjorts för att utveckla såväl narkotikakontrollen som förebyggande insatser, vård och behandling. Sveriges EU-medlemskap ger inte anledning att ändra den politiken. Vi skall självfallet inte heller slå oss till ro med det som har varit.

Inom EU är kampen mot narkotikabruk och narkotikabrottslighet prioriterade områden. Detta arbete har i och med Maastrichtfördraget fått en betydligt större tyngd. Ett nytt narkotikaprogram är under utarbetande. Sverige kommer att i alla internationella sammanhang där vi deltar kraftfullt motarbeta de tendenser till liberalisering av narkotikapolitiken som finns på vissa håll.

I sammanhanget bör också nämnas att jag kommer att ta initiativ till att undersöka förutsättningarna för att komplettera rattfyllerilagstiftningen med gränsvärden för olika narkotiska preparat. Inom Brottsförebyggande rådet pågår ett projekt angående droger och trafiksäkerhet. Detta projekt – Läkemedel, droger och trafiksäkerhet – kommer att redovisas till sommaren.

Som svar på Widar Anderssons fråga om några åtgärder kommer att vidtas inom kriminalvården kan jag nämna att en proposition om ändringar i kriminalvårdslagstiftningen nyligen har överlämnats till riksdagen. Ändringarna syftar bl.a. till det Widar Andersson frågat om, nämligen en skärpning av narkotikakontrollen.

Frågan om särskilda anstalter eller avdelningar för dem som skall utvisas efter avtjänat straff har diskuterats inom Kriminalvårdsstyrelsen

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

i samband med analysarbetet efter upploppet på Tidaholmsanstalten. Detta analysarbete är ännu inte avslutat. Enligt vad jag har erfårit har dock Kriminalvårdsstyrelsen inte funnit bärande skäl för att inrätta sådana särskilda anstalter eller avdelningar.

Widar Andersson har slutligen frågat vilka brottsförebyggande insatser riktade mot våldsbrottsligheten som jag ämnar ta initiativ till. Efter händelsen vid Sturecompagniet sammankallade samordningsministern en grupp statsråd, förutom mig även företrädare för Socialdepartementet, Utbildningsdepartementet, Kulturdepartementet, Civildepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet. Vi har tillsammans till uppgift att samordna regeringens insatser mot våldet. Syftet med gruppens arbete är att få en helhetssyn på de åtgärder som vidtas och att ta ett samlat grepp mot våldet.

De lagstiftningsåtgärder jag tidigare redogjorde för är naturligtvis också en del av min kamp mot våldsbrottsligheten, särskilt översynen av vapenlagstiftningen samt kontrollen av narkotika i anstalter och på häkten.

Jag vill också nämna att Trygghetsutredningen för närvarande arbetar med en översyn av lagstiftningen om ordningsvakter, väktare, bevakningsföretag och larmcentraler. Vidare pågår ett arbete inom Justitiedepartementet för att förbereda en översyn av lagen om övervakningskameror. Genom översynen skall bl.a. möjligheten att öka användningen av sådana kameror utredas.

Regeringen har i budgetpropositionen avsatt 10,8 miljoner kronor för särskilt brottsförebyggande arbete. Brottsförebyggande rådet kommer i april i år att redovisa förslag till ett nationellt brottsförebyggande program. Min förhoppning är att förslaget kommer att ge underlag för att ytterligare utveckla planmässiga och sammanhållna åtgärder på det brottsförebyggande området och att detta skall medföra ökade möjligheter att stärka och främja inte minst det lokala brottsförebyggande arbetet. Regeringen avser också att återkomma till riksdagen i denna fråga. Polisens nya inriktning mot ett problemorienterat arbetssätt och närpolisverksamhet ger förbättrade förutsättningar för att arbeta brottsförebyggande.

Den viktigaste beståndsdelen, särskilt när det gäller kampen mot våldet, är ändå enskilda människors engagemang. En av våra viktigaste uppgifter blir därför att på olika sätt underlätta för folkrörelserna, skolan, fritidsförvaltningarna och andra att samordna sina insatser mot våldskulturen och våldet i samhället över huvud taget.

Anf. 4 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för det långa och innehållsrika svaret. Jag ser fram emot en stunds förhoppningsvis lika innehållsrik debatt.

Många av punkterna som justitieministern tar upp är jag beredd att instämma i till hundra procent. Jag vill dock problematisera något av det som justitieministern nämner.

Jag skulle vilja börja i en speciell ända, vilket jag hoppas att justitieministern ursäktar, nämligen att när den förra socialdemokratiska

regeringen tillträdde såg jag ett nyhetsprogram, om det nu var Aktuellt eller Rapport, som skildrade justitieministerns ungdom. Laila Freivalds deltog i en debatt om ungdomskriminalitet – om unga biltjuvar, tror jag att det var.

Då sade Laila Freivalds att hon hade förståelse för att många av de här unga killarna, som befann sig långt utanför möjligheten att själva försörja sig och på hederligt sätt kunna köpa en bil, också ville hänga med i standardutvecklingen och skaffa sig bil.

Detta användes av många som anledning till påhopp på justitieministern. Självt är jag beredd att säga att jag instämmer till hundra procent. Har man inte den empatin, den förståelsen i sitt hjärta för vad de ökande klassklyftorna, som är ännu värre nu än för 20-25 år sedan, för vad som håller på att ske med vårt samhälle, tror jag att det är väldigt svårt att ha det uppdrag som justitieministern har.

Vi ser mer och mer, när vårt samhälle utvecklats så snabbt de senaste 10-15 åren, hur ett växande utanförskap och växande nya klassklyftor ställer en allt större del av folket utanför det nya samhällets färdigheter och möjligheter. Detta i sin tur innebär att allt fler finner sig stå utanför möjligheten att försörja sig, att ha de färdigheter som krävs. De befinner sig utanför, och de ser hur medelklassen och övre medelklassen seglar i väg i en fortsatt bra standardutveckling.

Många av ungdomarna som i dag är utstampade i förorterna kring storstäderna är invandrare och de är illa behandlade av en stenålders arbetsmarknad. De kommer att resonera så här: Vi vill också hänga med i standardutvecklingen!

Medelklassens bilar, lägenheter, villor, barn och ungdomar kommer att utsättas för ett mycket starkt tryck. Det kommer att bli starka spänningar i samhället. Därför har statsmakarna ett så otroligt stort ansvar – jag vill säga det först – inte bara när det gäller de punkter som justitieministern har tagit upp utan när det gäller den ordentliga samhällsutvecklingen.

Därför beklagar jag att justitieministern har valt att läsa min interpellation såsom om jag påstår att regeringen i dag för en undfallande och ursäktande kriminalpolitik. Så gör jag inte. Det är bara att läsa interpellationen. Men jag säger, och det kan ju inte ha gått justitieministern förbi i bakvattnet av debatterna efter tragedin i Falun och mordet vid Sturecompagniet, att när viss annan kriminalitet ser ut att minska så ökar den grova våldsbrottsligheten.

Det har varit mycket av det som Jan Guillou i Aftonbladet har kallat för det politiskt korrekta. Det är politiskt korrekt att kräva mer censur och begränsningar i yttrandefriheten. Det är politiskt korrekt att kräva ett barnprogram, där någon slår någon på käften och har ett vapen, visas efter kl. 20. Det är politiskt korrekt att kritisera frånvarande fäder i många av de nya familjerna.

Man skapar alltså ett tryck, och jag menar att utan den politiska analysen är detta tryck ursäktande. Jag känner själv igen det, fast omvänt sett, från 70-talet, som mycket aktiv i Hasselarörelsen, där jag arbetade med unga missbrukare. Av många ledande politiker och eta-

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Svar på
interpellationer*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

blerade människor sågs det som en allvarlig kritik att brott över huvud taget förekom, en kritik av själva välfärdsstatens konstruktion.

Då menar jag att man inte får ha en för snäv syn på välfärdspolitikens möjligheter. I dessa budgettider diskuterar man – jag skall inte fortsätta med det sedan – t.ex. barnbidrag eller andra generella inslag i välfärdspolitiken som ett sammanhållande kitt mellan olika samhällsklasser. Jag tror att det är en för snäv och begränsad syn, i många fall en förlegad syn, på välfärdspolitiken.

Jag tror att ett område som verkligen kan kitta samman folk med olika bakgrund och med olika perspektiv är just den gemensamma säkerheten, också i ett inrikes perspektiv. Brottbekämpningen, både den förebyggande och den direkt ingripande, har vi alla nytta av. En ökande utslagning, ökande klassklyftor i samhället, får vi alla betala på ett eller annat sätt, de utslagna allra mest men även vi som för stunden har lyckan av att befinna oss i den positionen att vi har jobb och bra standard. Detta är ett gemensamt samhällsproblem.

Justitieministern skriver i sitt svar att regeringen har som utgångspunkt att föra en politik som skapar trygghet och goda uppväxtvillkor och allting sådant där. Ja, men vi måste också inse att i dag, framför allt i storstäderna, befinner vi oss ljust från den ambitionen. Vilken politik skall vi föra?

Jag återkommer i nästa replik med några kommentarer kring vapen, droger och sådant. Men den stora grundläggande frågan är: Vilken politik skall vi föra för att hindra tillväxten av den grova kriminaliteten, utanförskapet i samhället?

Anf. 5 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det finns flera skäl till att jag i dag går in i debatten i anledning av Widar Anderssons interpellation. En orsak är att jag anser det viktigt att vi håller liv i den kriminalpolitiska debatten. En annan är att det verkligen har visat sig svårt att få till stånd en diskussion med justitieministern.

Vid den allmänpolitiska debatten i oktober deltog justitieministern inte, varför jag och övriga som hade frågor att ställa inte fick några svar. De artiklar som jag har skrivit under hösten med frågor till justitieministern, i bl.a. Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter, har bemötts med total tystnad.

Och när jag i december ställde en fråga till justitieministern här i kammaren, blev jag avklubbad redan när jag påbörjade mitt andra enminutersanförande. Jag vet i dag att det skedde av ett misstag från talmannens sida, men inte desto mindre så hindrades även vid detta tillfälle en diskussion.

Precis som Widar Andersson oroas även jag av den hänsynslöshet som vissa individer visar mot sina medmänniskor, och jag undrar också över en del uttalanden som justitieministern har gjort. Låt mig börja med narkotikan.

I en intervju i Dagens Nyheter i oktober 1994 uttalade justitieministern: ”Jag tror inte att liberaliseringstendenserna som dykt upp på kontinenten har någon möjlighet att slå igenom här.” Redan när jag

läste uttalandet blev jag oroad över aningslösheten i det. Det är ingen skillnad mellan oss och våra medsystrar och medbröder på kontinenten.

För oss alla gäller att våra attityder kan förändras om vi utsätts för ensidig propaganda. Den som inte inser att narkotikaförespråkarna ständigt måste bemötas med argument från oss som är kompromisslöst mot narkotikan borde tänka på det gamla ordspråket "Den som tiger, han samtycker".

När jag sedan läste Socialdemokraternas partitidning Aktuellt i politiken, nr 46 från november 1994, spädde min oro på. I detta nummer av tidningen fanns en artikel om det socialdemokratiska kantonsrådet Veronica Schaller i Schweiz. Den med stora bokstäver satta rubriken löd: "Veronica vann kampen om knarket".

För mig är det otänkbart att säga att man vinner kampen om knarket i annat fall än när man hindrar knarkanvändning. Så är det tydligen inte för dem som utformar det socialdemokratiska partiets tidning, för artikeln berättar om Veronica Schallers tillfredsställelse med att ha fått i gång ett liberaliseringsprojekt. Hon säger att hon inte har någon ambition att få missbrukarna att sluta, och vidare: " – – – till exempel kokain skulle man kunna använda på ett uthärdligt sätt".

Min oro grundar sig på rubriksättningen och på att tidningen ingensans innehöll något som markerade ett avståndstagande från Veronica Schallers narkotikapolitik.

Jag tänker naturligtvis inte göra justitieministern ansvarig för en schweizisk partikollegas politik och inte heller för vad partiets tidningsredaktör gör, men jag vill med hänvisning till ordspråket jag tidigare nämnde – "Den som tiger, han samtycker" – gärna veta när justitieministern bemötte denna narkotikasyn i det egna partiets tidning. Om detta inte har skett fördjupas min oro än mer.

Precis som Widar Andersson oroar jag mig över hur ofta vapen förekommer i felaktiga sammanhang. Människor utan normer blir extra farliga för sina medmänniskor vid tillgång till droger och vid tillgång till vapen. Det var ett av skälen till att jag genomdrev vapenamnestin sommaren 1993. Denna gav, trots mångas profetior i annan riktning, ett mycket gott resultat.

Några dagar efter mordet vid Sturecompagniet läste jag en artikel i Aftonbladet, signerad av justitieministern, i vilken sägs: "Jag har i dagarna fattat ett antal beslut som syftar till att göra det svårare att illegalt komma över skjutvapen på allmän plats". När jag försökte få fram besluten visade det sig vara omöjligt. Ingen kände till dem. Men eftersom artikeln inte var en intervju utan en av justitieministern signerad artikel kan ju rimligen inget missförstånd ha uppstått.

Jag tar alltså detta tillfälle i akt att få mitt intresse för dessa beslut tillgodosett genom att vända mig direkt till artikelförfattaren och beslutsfattaren med frågan: Vilka beslut i vapenfrågan fattade justitieministern dagarna efter Sturecompagnimordet?

Anf. 6 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Även jag välkomnar dagens våldsdebatt. Det är viktigt att våldsbrottsligheten och åtgärder mot denna diskuteras och debatte-

Prot. 1994/95:50
12 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

**Fel! Okänt
växelargument.**

ras i så många olika sammanhang som möjligt. Som jag ser det behöver vi få i gång någon form av nationell samling. Det kan, tror jag, vara i form av en kampanj, där alla kan känna att de är med och har ett ansvar och en funktion i arbetet med att minska brottsligheten.

Det räcker inte med att vi politiker tar ett ansvar, att vi kräver lagstiftningsinsatser eller att vi skärper lagstiftningen, eller att man skyller på samhället, polisbristen, droger eller restaurangköer. Problemet är så oerhört komplext. Det finns inga enkla lösningar. Kampen mot brottslighet och våld måste drivas på så många olika nivåer, där allas engagemang tas till vara.

Våld och brott skall bekämpas och beivras, men framför allt förebyggas. Det bästa brottet, om jag så får uttrycka det, är ju det som aldrig begås. Att förebygga brott är den viktigaste insatsen för att minska antalet brottsoffer, och det eftersträvar vi alla – det är jag övertygad om. Dagens brottsoffer sägs ju också vara morgondagens gärningsmän.

Det är främst två inriktningar på det brottsförebyggande arbetet som jag tycker måste lyftas fram. Det är självklart att arbetet måste vara både långsiktigt och kortsiktigt.

Kortsiktigt kräver vi olika typer av lagstiftning. De lagstiftningsförbättringarna leder naturligtvis långsiktigt till minskad brottslighet – det hoppas jag åtminstone. Jag är övertygad om att det krävs att lösningarna vad gäller vapenlagstiftning och drogpolitikens område kommer ganska snart. Vi kommer att lägga fram förslag under allmänna motionstiden från Centerns sida. Vi har varit tidigt ute på många områden – bl.a. när det gäller knivlagen som Laila Freivalds tar upp i svaret. Vi var först med att kräva en sådan lag en gång i tiden. Först förlöjligades vi faktiskt. Detsamma skedde när vi krävde vapenamnesti för flera år sedan. Vi är glada att det nu har genomförts. Jag tror att det kan behövas igen inom en snar framtid.

Jag vill särskilt beröra och betona de insatser som är viktiga för att minska våld och kriminalitet *på sikt*. Vi behöver få fram harmoniska barn som känner skillnad på rätt och fel, som känner skillnad på sanning och lögn, som förstår att lösa konflikter utan våld och som inte påverkas i alltför hög grad av olika våldsinslag i t.ex. nyheter eller filmer. Starka harmoniska barn påverkas inte så som olyckliga och osäkra barn.

Frågan är hur vi skyddar barn. Självfallet ger en kärleksfull vård och fostran barn starkare självkänsla och självförtroende. Det är anledningen till att vi i Centern bl.a. drivit kravet på mera tid med barnen. Rätt till tjänstledighet i tre år när barnen är små ger en större möjlighet att vara med barnen. Vårdnadsersättningen gav också föräldrarna en ökad rättvisa, men framför allt en ökad valmöjlighet som många barnfamiljer uppskattade och utnyttjade just för att ägna mer tid åt barnen.

Nu förvägrar ni socialdemokrater barnfamiljerna denna möjlighet. Detta, menar jag, kan stå samhället oerhört dyrt i framtiden. Jag kan bara, tillsammans med hundratusentals andra, beklaga detta. Jag vet att vi har olika uppfattningar på det här området.

Jag saknar i svaret synpunkter på hur vi mer långsiktigt måste driva kampanjen mot våld och brott. Vi vet att våldsbrotten i regel inte är

förstagångsbrott hos gärningsmännen. Vi känner till den vanliga brottsstegen: skolk, snatteri, mobbning, därefter mera stölder, knivar och skadegörelse. Sedan hamnar många ungdomar i gäng med kriminalitet. Som Widar Andersson sade känner många ett utanförskap.

Klassklyftorna *har* ökat. De ökade oerhört mycket under förra socialdemokratiska regeringen. Jag är medveten om att de ökade under vår regeringsperiod. Jag ser stora risker för att de skall fortsätta öka till följd av den budgetproposition som har lagts fram.

Från vårt håll driver vi krav på grundtrygghetsmodeller för alla, som ett sätt att motarbeta klassklyftorna.

Justitieministern nämner Trygghetsutredningen i sitt svar. Jag sitter själv i den. Vi har kommit fram till att vi vill stimulera och rekommendera kommunerna att införa brottsförebyggande trygghetsplaner. Själv menar jag att detta arbete i framtiden kommer att kunna få en oerhört viktig och betydande roll när det gäller att minska brottsligheten. Att man i varje kommun – förhoppningsvis t.ex. på varje fristående enhet, förskola och dagis – skulle kunna göra egna små brottsförebyggande åtgärdsprogram tycker jag skall stimuleras.

Jag vill ställa frågan till Laila Freivalds: Kommer regeringen att stimulera detta arbete? Finns det t.ex. en strategi för hur de medel som enligt budgetpropositionen skall gå till brottsförebyggande insatser – det rör sig om ca 10 miljoner kronor – skall användas? Skall de användas i detta sammanhang? Är det fritt fram för kommunerna att söka bidrag för eventuella projekt på detta område?

Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag skall försöka besvara och bemöta det sagda. Jag skall utveckla mina tankar i den ordning som talarna har tagit upp de olika frågorna. Jag börjar naturligen med Widar Andersson. Jag tackar för hans interpellation. Det gladdde mig att få en interpellation med en sådan bredd. Men den ställde mig inför samma problem som varje justitieminister möter inför frågan vad vi gör åt kriminaliteten i samhället, på kort och på lång sikt. Det gäller framför allt åtgärderna på lång sikt, som Ingbritt Irhammar främst uppehöll sig vid.

Jag skulle i det sammanhanget önska att justitieministern vore statsminister. Det handlar här om politiken i dess helhet, om hur vårt samhälle ser ut, om hur de människor som lever i vårt samhälle och våra barn och ungdomar har det. Det är i mycket begränsad utsträckning någonting som justitieministern, med den arbetsfördelning som råder i varje regering, råder över. Det här är ett ansvar för regeringen i dess helhet.

Jag håller fullkomligt med Widar Andersson om beskrivningen att vi i vårt samhälle har ett växande problem som har att göra med att allt större grupper av människor står utanför det som vi känner som vårt gemensamma samhälle. I mycket stor utsträckning handlar det om invandrare. Särskilt är problemet koncentrerat till Stockholm.

Jag har under den senaste tiden ägnat ganska mycket tid åt att samla kunskap om hur utvecklingen har varit, särskilt i Storstockholmsområdet men delvis även i andra områden, just när det gäller invandrades

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Svar på
interpellationer*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

och invandrarungdomars situation. Den bild som växer fram är mycket oroande. Här har statsmakterna, precis som Widar Andersson säger, ett mycket stort ansvar. Det gäller att skapa någonting som leder till att de här människorna blir en integrerad del av det samhälle som vi har försökt att bygga upp och som vi värnar om. Det handlar om en bred politik för integrering av olika grupper i vårt samhälle, inte minst invandrarna.

Mot bakgrund av det som jag sade i mitt interpellationssvar vill jag något ytterligare uppehålla mig vid det som jag där pekade på, nämligen att regeringens samordningsminister har tagit initiativet att samla ett antal statsråd som representerar några kärnområden som direkt berörs när man skall försöka skapa en strategi för hur man skall angripa detta svåra problem i samhället. Det handlar om socialpolitik, bostadspolitik, invandrapolitik, familjepolitik och det som mera definitivt hör hemma i rättsväsendet. Det gäller att med utgångspunkt i den politik som bl.a. avspeglar sig i budgetpropositionen, men även i en mängd andra propositioner från regeringen, skapa också en strategi för det brottsförebyggande arbetet.

Det gäller att vara medveten om att vi när vi bedriver familjepolitik, socialpolitik eller bostadspolitik skall göra det från den aspekten att alla människor måste kunna integreras i vårt samhälle och bli delaktiga i det som vi anser vara värdefullt och nödvändigt för att människor skall utvecklas till hederliga, ansvarsställande och väl fungerande människor.

Jag tycker inte att vi tidigare har fokuserat tillräckligt på detta, men det gör vi genom att ta detta samlande grepp. Det kommer inte att handla om enskilda förslag från Justitiedepartementet om ändring av en lag här eller där utan om att peka på betydelsen av att arbeta i en viss riktning. Man kommer att lyfta fram aspekter av typen vilka konsekvenserna blir av att göra det ena eller inte göra det andra med avseende på segregation, utslagning respektive brottslighet.

Genom detta skapar vi förutsättningar för alla de aktörer som finns i samhället. Det är trots allt inte regeringen som förändrar eller påverkar hur det ser ut i vårt samhälle, utan det gör de många tiotusentals eller hundratusentals människor som är aktörer i olika egenskaper, som privatpersoner, som familjemedlemmar, som vänner, som boende i ett område, som arbetskamrater, som arbetsgivare och som tjänstemän i kommunala förvaltningar, för att nämna några kategorier. Det är deras synsätt, agerande och beslutfattande som kommer att påverka framtiden och avgöra huruvida våra barn kommer att växa upp i en miljö som ger dem möjlighet att bli de goda medborgare som vi vill ha eller om de kommer att stå utanför och reagera mot oss andra bl.a. genom brott.

Gun Hellsvik beklagar att jag inte har tagit upp debatten med henne i de sammanhang där hon har önskat föra diskussionen. Det handlar tydligen mest om synpunkter på när jag debatterar och i vilken form. Jag tycker inte att det är särskilt givande, även om jag beklagar att det inte blev en sådan bra kriminalpolitisk diskussion med moderaterna som jag hade hoppats på när Svenska kriminalistföreningen ville arran-

gera en debatt mellan Gun Hellsvik och mig. Tyvärr kom inte Gun Hellsvik, så jag fick inte den chansen.

När det gäller narkotikan, som Gun Hellsvik nu närmast tog upp, och liberaliseringstendenserna i Europa tycker jag att Gun Hellsvik sade något som är värt att kommentera och bemöta. Hon sade att det inte är någon skillnad mellan oss i Sverige och, såvitt jag förstår, de människor som lever i de övriga europeiska staterna när det gäller förutsättningarna för att bedriva en bra politik mot narkotikabrott.

Jo, Gun Hellsvik, det intressanta är att det finns en mycket stor skillnad mellan flertalet av de europeiska staterna och det svenska samhället. Det finns en politisk enighet kring narkotikapolitiken i Sverige och en folklig förankring kring det som vi gör. Dessutom har vi varit relativt sett framgångsrika. Det har inte de andra varit, och jag tror att det är ur det förhållandet som liberaliseringstankarna har fötts.

Anf. 8 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tror, för att uppehålla mig något ytterligare vid samhällsperspektivet, att det nog inte skulle vara så dumt om justitieministern vore statsminister. Det är svårt att använda ordet systemskifte, eftersom Gun Hellsvik och hennes parti har politiserat det, men det sker ändå oerhört stora förändringar i vårt samhälle, och de måste också på allvar slå igenom i välfärdspolitiken.

Justitieministern pekar på välfärdspolitiken betydelse för brottsbekämpningen, och en medveten inriktning på detta är mycket viktigare än att vi slår varandra i huvudet med detaljer som barnbidragets konstruktion eller storlek osv. Vi måste kunna se välfärdspolitiken i ett bredare och för alla medborgare mycket viktigare perspektiv.

Jag tycker att det finns fina inslag i denna riktning i regeringens budgetförslag till riksdagen. Jag tänker på slopandet av ungdomars möjlighet att få a-kasseersättning och att de i stället erbjuds alternativt arbete eller utbildning. Jag tycker att detta är berömvärt, och detta är sådant som jag har stritt för under alla år som jag har varit politiskt aktiv. Det är oerhört viktigt att försöka hindra inskolningen till bidragsberoende.

Lärlingssystemets återkomst är också synnerligen viktig och öppnar möjligheten för många ungdomar som kanske är i samma situation som jag själv var när jag slutade skolan efter nio år och gick ut i arbetslivet. Först under senare år har jag börjat studera. Det gäller att öppna så breda vägar som möjligt för människor av alla slag till inträde i samhällslivet.

Jag skall ändå ta upp några detaljer som jag tror är viktiga, först då alkoholfrågan. Vi talar mycket om narkotika, men när det gäller våldsbrottsligheten är det alkoholen – särskilt för unga män, och kanske i förening med anabola steroider – som naturligtvis tillsammans med hela den sociala situationen i övrigt är en viktig bidragande orsak. Den finns åtminstone med i bilden när det gäller nästan alla former av våldsbrottslighet.

Det är väl så, för att se sanningen i vitögat, att vi får vänja oss vid att det nu blir mer och mer alkohol i vårt samhälle. Tillgången kommer

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

att öka. Ransonerna för dem som kommer hitresande från andra länder kommer att höjas, och det blir över huvud taget en liberalare syn på alkoholen. Frågan är om vi inte måste börja diskutera en ny skyddslagstiftning för ungdomar, på det sätt som man har i många andra länder, inte minst i många stater i USA. Frågan är om vi inte måste höja gränserna och mycket tydligare markera att alkohol, i de fall där man skall nyttja den, är något som tillhör vuxenvärlden.

När det gäller de illegala vapnen vill jag säga att debatten därvid länge har handlat om de militära vapnen. Försvarsministern har dock här i kammaren ett par gånger vid frågestunder sagt att de militära vapnen utgör en mycket liten del av de illegala vapnen. Enligt polisens egen uppgift är de flesta av dessa insmugglade.

Gränskontrollerna är mycket viktiga när det gäller både narkotika och vapen. Jag har kommit över en instruktion från tullmyndigheten i Malmö till tulltjänstemännen när det gäller kontrollarbetet. Det heter i punkt 4 i den:

”Ex.vis. är vapen i baksätet *inte* skäl för att göra selektiv kontroll, det kan finnas tillstånd för vapnet.”

Kan detta vara riktigt?

Anf. 9 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag förstår att det är svårt för Laila Freivalds att hinna svara på alla frågor.

Jag lyssnade med intresse på det som sades om en mer långsiktig strategi. Vi har mycket gemensamt i synen på detta. Det behövs en bred politik, det behövs en politik för integrering, och det behövs en politik för ansvar. Det jag saknade var ett konstaterande om att det inte bara är statsmakterna som har det här ansvaret. Ansvaret finns naturligtvis på statsmaktsnivå, men det finns på alla nivåer. Jag menar att det här ansvaret måste föras ner så lågt som möjligt, ner på kommunnivå, ner till den enskildes nivå, ner till den enskildes ansvarsnivå, även så lågt ner som till barns och ungdomars ansvarsnivå.

Det utesluter naturligtvis inte att vi måste samordna socialpolitik, familjepolitik, sysselsättningspolitik, bostadspolitik, m.m. Det är självklart. Vi har olika syn på vilken inriktning man skall ha, men att samordning behöver ske, att det behövs en nationell brottsförebyggande strategi, det är helt klart.

Jag vill gå tillbaka till mina frågor och be att få information om ifall det finns en strategi för de ca 10 miljoner som är avsatta i budgetpropositionen för brottsförebyggande arbete. Om det här skall föras ut är det viktigt att veta om det finns möjlighet att använda det här på olika nivåer.

Jag vill sedan återigen strida för ett gammalt krav, som jag också har drivit i många år, nämligen att ungdomar skall få känna av snabba och tydliga reaktioner på sitt brottsliga handlande, även om det bara är fråga om snatteri och lindrig skadegörelse, vilket det brukar börja med. Jag har kämpat så länge, även i Ungdomsbrottsutredningen, för att få fram någon typ av lagstiftning eller krav på att ungdomar skall tvingas konfronteras med offren om offren ställer upp på det och vill och att

det skall finnas någon typ av medlingsverksamhet. Det var svårt att hitta förebilder, så därför kunde jag själv inte kräva det under utredningens gång. Men jag anser att detta skall stimuleras i det brottsförebyggande arbete som nu pågår. Riksåklagaren har fått i uppgift att titta närmare på saken, men enligt min uppfattning måste också polisen ta ansvar för detta. Jag skulle nu vilja ha litet synpunkter på den här frågan.

Anf. 10 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Laila Freivalds har helt rätt i att jag inte har rätt att försöka styra när justitieministern skall gå in i debatten. Detta skulle heller aldrig falla mig in. Men jag tycker att jag, liksom alla andra i Sverige, har rätt att förvänta mig att justitieministern *går* in i debatten.

Att jag i dag, nästan två månader efter artikeln i Svenska Dagbladet, påpekar att det trots alla frågor inte har kommit några kommentarer, det tycker jag i högsta grad är påkallat.

Jag tillhör dem som menar att det är otroligt viktigt hur man använder orden. Vårt sätt att använda ord påverkar nämligen attityder, och det är egentligen det som är den grundfråga som man skall diskutera när man diskuterar utvecklingen i samhället och tillkomsten och utökningen av våldet.

Jag reagerar mycket starkt när Laila Freivalds säger att jag "inte kom". Nej, det är riktigt att jag inte kom till Svenska kriminalistförbundets debatt. Men när man säger att jag "inte kom" har man därmed underförstått försökt säga att jag uteblev eller inte brydde mig om att komma.

För mig är det viktigt att hålla vad jag lovar. Den dag jag fick förslag på hade jag lovat bort mig på annat håll. Det var inte bland samhällets höjdare, utan bland s.k. vanligt folk. Jag gav då ett antal alternativa dagar, men jag har full förståelse för att Laila Freivalds inte kunde någon av de dagar som jag föreslog.

För mig är det viktigt att vi håller vad vi lovar. Det är en grundläggande förutsättning för att våra barn skall känna trygghet. Är det något som kan förstöra för våra barn – det vet vi från exempelvis alkoholistfamiljer – så är det ständiga besvikelser.

Jag vill nu koppla till en av de två frågor jag ställde i mitt inledningsanförande, en fråga som litet grand har att göra med detta att hålla vad man lovar. Justitieministern svarade inte på min fråga om vilka beslut som justitieministern fattade dagarna innan hon lämnade in sin debattartikel till Aftonbladet.

Jag är glad att justitieministern i vart fall i sitt andra anförande nämnde familjen. I inledningsanförandet fanns familjen över huvud taget inte med bland de resurser som är de viktiga. Hon nämnde då folkrörelserna, och de är viktiga, hon nämnde fritidsförvaltningar och annat, men föräldrarna, den absolut viktigaste gruppen, fanns inte med.

Anf. 11 JUAN FONSECA (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att vara med i denna debatt. Jag hade tänkt vara här och lyssna, eftersom de här frågorna intresserar mig

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

särskilt. Självklart intresserar mig utvecklingen av den nya underklass som växer fram i Sverige, den som är just invandrarungdomar.

Många frågor dyker upp i en sådan debatt, och väldigt många frågor berörs. Självklart tänker jag inte med justitieministern debattera frågor som rör hela samhället i övrigt. Men justitieministern har tagit upp frågor om välfärdssamhället och grupper som i dag står utanför.

Justitieministern har tagit upp frågan om våldet, brottsligheten, som ett Stockholmsproblem. Jag vill gärna med all ödmjukhet säga att jag inte tror att det här är ett Stockholmsproblem. Det är ett problem som finns i storstäder och i mellanstora städer i hela Sverige. Att det syns tydligare i Stockholm beror möjligen på det som har hänt på senare tid.

Men statistik från Malmö visar att 74 % av svenska medborgare har ett arbete, medan 38 % av de invandrare som bor i Malmö icke har ett arbete. 98 % av de irakier som bor i Malmö är i dag tvingade att leva på socialbidrag och har icke tillgång till ett arbete.

Arbetslösheten bland afrikaner i Sverige ligger i dag på omkring 80 %. Hade inte undervisning i ämnet svenska för invandrare funnits i Sverige, hade arbetslösheten bland afrikaner, iranier, bosnier och andra grupper som kom till Sverige någon gång efter 1986 i dag varit närmare 100 %.

I områden som Rinkeby är arbetslösheten bland invandrarungdomar mellan 40 och 45 %, och detta är personer som har kommit hit när de var väldigt små eller som är födda i det här landet men som inte som du och jag, som faktiskt är privilegierade, har tillgång till välfärdssamhället.

Jag saknar i den här debatten en analys av det nya samhälle som vi faktiskt lever i. Det verkar i debatten som om de politiska makthavarna i Sverige fortfarande lever på 50-talet, då lösningarna på problemen var enkla och direkta. Det var lösningar för ett samhälle som var etniskt homogent.

Så är icke fallet i dag. I dag finns det – det vill jag gärna påstå i den här församlingen – grupper som är fullständigt utanför, fullständigt segregerade. Vi har i dag, bl.a. på grund av Moderaternas regering, ett tvåtredjedelssamhälle, där de fattiga kommer att ställa självklara krav på att kunna delta.

Vi måste kunna ta en diskussion. Vad är det för slags samhälle vi skall skapa?

Invandrarna skall integreras, säger man. När jag ser på vilka som har invandrarbakgrund i den här församlingen, utöver Laila Freivalds, som sitter här, och jag, är vi riksdagsledamöter med invandrarbakgrund bara 4 av 349.

Detta måste ge oss anledning att fundera litet över om inte de människor som trots allt utgör 12 eller 20 % av befolkningen här i Sverige skall kunna vara med också i dessa församlingar.

En fråga som är viktig att ställa sig i integrationsprocessen är om de som nu skall integreras, t.ex. jag och mitt barn, över huvud taget skall behandlas som subjekt i integrationsprocessen och inte som objekt.

Det kan inte vara rimligt att man tillsätter en parlamentarisk utredning, som skall diskutera och få fram en ny integrationspolitik, där bara

en ”svartskalle”, ursäktat uttrycket, kommer att sitta, nämligen jag. Man hade kunnat ge ordentliga signaler till det övriga samhället genom att möjligen utse en människa med invandrarbakgrund som ordförande i en sådan kommitté. Men så är icke fallet.

I detta sammanhang, Laila Freivalds, vill jag diskutera våldet och dess utveckling. Gör vi ingenting åt det fattiga Sverige som växer fram i dag kommer våldet att finnas i hela landet.

Anf. 12 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag skall klara av några detaljfrågor med Gun Hellsvik. Det gällde först vad jag menade när jag i tidningen sade att jag har fattat beslut. Jag är väldigt förvånad över frågan. Gun Hellsvik har ju själv varit justitieminister. Gun Hellsvik vet precis vilken typ av beslut som en minister kan fatta.

Vad menar jag när jag säger att jag har fattat beslut? Rimligtvis måste jag mena att jag har fattat beslut att gå till regeringen med t.ex. ett förslag om någonting.

Om man läser mitt interpellationssvar framgår det att jag har tagit initiativ till att besluta att vi skall utvärdera 1987 års vapenutredning, knivförbudet och överväga straffskalorna när det gäller vapenhandel och en del annat. Jag har alltså fattat ett beslut att initiera en utredning och vad därtill hör. Jag är mycket förvånad över att jag behöver ta tid till att tala om det.

Så till de stora frågorna. Jag tror att vi skall koncentrera oss på en aspekt i det hela, trots att jag alltid är angelägen att visa på att det finns en stor helhet och att man inte kan bryta ut en del.

När man talar om framför allt våld, men också kriminalitet över huvud taget, är det väldigt angeläget att vi uppehåller oss kring de aspekter som Juan Fonseca tar upp och som Ingbritt Irhammar och Widar Andersson också var inne på. Det är mycket djupt oroande att vi i vårt samhälle har stora grupper av människor som står helt utanför allt det som vi anser vara själva samhällets fundament.

Den statistik som Juan Fonseca pekar på är precis den som jag bl.a. har studerat. Det är en skrämmande läsning. Jag håller med om att det ser illa ut i Malmö, Göteborg och på många andra håll. Men siffrorna är så stora i Stockholm, eftersom vi här har en sådan koncentration.

När man tittar på procenttalen finner man att det är fruktansvärt. I Stockholm – jag kommer ihåg ett par av siffrorna – är arbetslösheten bland somalier 100 %. Det finns inte en somalier i Stockholmsområdet som har ett arbete. Vad innebär det för de människorna och den gruppen som lever i vårt samhälle?

Jag håller också med om att när vi hade problemet att tampas med klassamhället, att lyfta de fattiga delarna, de utslagna delarna, och de barn och ungdomar som med svårigheter kunde kämpa sig till att förverkliga sina framtidsdrömmar på 30-, 40- och 50-talet var problemet på sätt och vis enkelt jämfört med de problem vi har i dag. Det berodde bl.a. på den etniska homogenitet som då fanns. Nu har vi ett betydligt svårare problem att hantera.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

Jag hör till optimisterna. Jag tror att Sverige, som en gång kunde lyfta sig från att vara ett fattigt klassamhälle till att bli en modern välfärdsstat som utgår från alla människors lika värde, är kapabelt att även anta den nya utmaning som kommer.

Det är svårt att göra det i en situation där vi inte lever i en snabb tillväxt, har gott om pengar att använda och kan ödsla med idéer som går ut på att ekonomiskt stötta olika initiativ, individer och grupper. Vi har i dag inte den möjligheten. Det gör det också mycket svårare. Men jag är övertygad om att om det är något land och något folk som är kapabelt att göra det är det Sverige och svenskarna.

Jag har ett ytterligare ett skäl till min optimism. Jag har under senare tid bedrivit ett arbete med att gå ut i samhället och se på vilket sätt vi från statsmakterna skall hjälpa de krafter som skall genomföra detta arbete. Jag vill påpeka för Ingbritt Irhammar att jag var mycket noga med att markera att just detta arbete, denna uppgift, vilar på samhället, från kommunerna och ända ner till individen via familjen, Gun Hellsvik.

Jag har märkt att det finns oerhört mycket av initiativ, vilja och aktivitet. Det är inte så att ingenting görs. Det görs väldigt mycket på väldigt många håll. Det viktiga är att lyfta fram detta och visa att det görs. Det får andra att förstå att det inte är hopplöst, utan att man kan delta i arbetet.

När jag var ute med polisen en natt för att se hur den arbetar var det några av poliserna som tog med mig till Chilenska föreningens kafélokal för att visa att det där fanns en grupp människor som minsann inte hade givit upp.

De hade bildat en förening och skapat ett kafé för att säkerställa att deras ungdomar skulle ha någonstans att gå. Man skulle få kontakt och förebygga de sociala problem som kommer av att man inte har kontroll över sina ungdomar. Det finns mängder av sådana exempel.

Jag är optimistisk mot bakgrund av den stora förändring som vi gör av polisens arbete, övergången till att skapa näropoliser, poliser som finns ute i samhället och som kan lokalsamhället och känner människor, och som bygger ett samarbete med alla de andra aktörerna som finns i sammanhanget. Det är också ett skäl till att vara optimistisk.

Den ynkliga summa – jag vill kalla den så – på 10,8 miljoner som är en första del i en fond för brottsförebyggande arbete är tänkt att användas just som en liten stimulans till olika typer av lokala projekt som bedrivs av olika aktörer. Man skall ha möjlighet att vända sig någonstans för att få det lilla ekonomiska bidrag man kan behöva för att komma i gång och upprätthålla projekt som har ett mer långsiktigt och brett arbetssätt och som syftar till brottsförebyggande arbete.

Detta är svårt. Det kommer att ta tid. Men jag tror inte att det är omöjligt. Det handlar framför allt om att vi som har ett politiskt ansvar i olika sammanhang, här i riksdagen, men också när vi är ute och talar, talar om för människor att detta problem finns och hur vi ser på det, att vi tänker göra någonting åt det och att vi kräver att alla andra också gör det.

Anf. 13 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! I mitt sista inlägg vill jag åter uppmana justitieministern att ta med sig det jag sade om gränskontrollen. De stora besparingar som skall göras inom Tullverket får inte leda till att vi inte kan upprätthålla gränskontrollen.

Nästan all narkotika och alla illegala vapen som finns, framför allt i storstadsområdena, smugglas in. Sådana instruktioner som Tullmyndigheten i Malmö har utfärdat kan inte vara riktiga, såvitt jag förstår. Det är sådana problem som finns vid våra gränser.

Jag tror att vi måste ta alkoholen på allvar. Det är lätt att diskutera narkotika, eftersom de flesta av oss inte använder det. Det är lätt att fördöma narkotikan och beklaga sig över den. Det är mycket svårare med alkoholen, eftersom de flesta av oss använder den.

Det blir mer och mer alkohol i samhället. En ny alkoholkultur håller dess värre på att växa fram vid sidan av den gamla, som det ser ut som. Vi måste överväga en skyddslagstiftning, en annan attityd, vad gäller ungdomar och alkohol.

Jag tror att det brådskar. Hur det skall gå till vet jag inte. Men det är en fråga som man måste ta på allvar nu när reglerna liberaliseras och öl säljs dygnet runt. Inom några år har vi säkert alkoholförsäljning i butikerna vare sig vi vill eller inte.

Statsmakterna har ett särskilt ansvar för skyddet av demokratins och frihetens yttre gränser. Detta måste man ta på allvar. När vi diskuterar våldsbrottsligheten är polisen trots allt en nyckelgrupp. Jag minns hur det var när polisen på allvar började med grupper för bekämpning av gatulangningen och fick förbättrade lagar av riksdagen. Det har betytt mycket för bekämpningen av narkotika.

Jag tror att justitieministern borde överväga att vidta liknande åtgärder när det gäller vapen, dvs. polisens rätt att kontrollera att människor på stan inte bär dolda vapen. I dag innebär vapenlagstiftningen att det skall föreligga risk för missbruk för att polisen skall få göra en sådan kontroll. Frågan är om vi skall gå så långt att polisen får visitera och utöva kontroller. Jag anser det. Det är oerhört viktigt att vi är beredda att visa att statsmakterna inte tolererar den ökade vapenmängden i samhället.

Därmed tackar jag för debatten.

Anf. 14 JUAN FONSECA (s):

Herr talman! För det första skulle jag vilja att Laila Freivalds tar med sig ett förslag till den grupp inom regeringen som arbetar med våldsfrågor. Det är viktigt att vi granskar och analyserar samhällsprocessen i utvecklingen, dvs. det nya, mångkulturella samhället, inte det gamla samhället. För det behöver vi kunskap. Man kan fundera på något slags forskningsinstitut där man forskar om våldet och dess karaktär. Vi möter i dag ett våld som vi inte känner igen. Vi diskuterar om det kommer från videofilmer o.dyl. Låt oss skaffa oss kunskaper så att vi kan möta framtiden.

För det andra anser jag att det är dags att en arbetsgrupp eller de ministrar som arbetar med dessa frågor talar om för hela landet att vi

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

skall skapa ett Sverige för alla, ett Sverige mot fattigdom, mot segregation, för integration. Ett Sverige där jag är välkommen trots att jag talar som jag talar. Ett Sverige som respekterar individernas ursprung. Ett Sverige där vi samtliga gör nytta.

För det tredje vill jag säga att jag ställer mig bakom arbetsmarknadsministerns handlingsprogram mot arbetslösheten. Men den enda åtgärd som föreslås i kampen mot arbetslösheten bland invandrare i hans program är något som heter invandrarpraktik och som infördes av den moderata regeringen. Endast 1 400 personer har fått plats i denna invandrarpraktik. Det krävs mycket mer av denna typ av åtgärder.

Det görs en hel del i Stockholm. Jag har suttit i Stockholms kommunfullmäktige och i en motion föreslagit att man i Stockholm skall inrätta en integrationsberedning eller ett integrationsutskott. Det är på gång. Låt oss visa andra delar av landet att det går att göra bra saker. Jag är optimist, precis som ni.

Anf. 15 GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Widar Andersson nämnde viktiga aktörer, polisen bl.a. När jag talar om familjen och dess betydelse menar jag självklart inte att det är enbart familjens insatser som krävs. Men vi får inte glömma bort familjen. Familjen och föräldrarna är de bästa brottsförebyggarna och kan aldrig ersättas fullt ut. Såväl polis som tullare är av betydelse i det här sammanhanget.

Jag är mycket orolig över regeringens budgetproposition som innebär besparingar inom tullen som motsvarar betydligt mer än den minskade arbetsbelastning som vårt medlemskap i den europeiska unionen innebär.

Jag är också mycket orolig över de stora besparingarna på kriminalvården. De kommer att gå ut över personaltäckningen på våra fängelser. Hur skall vi då kunna komma vidare i arbetet med att få ett vettigt innehåll och ett bra program på våra fängelser? Det är en grundläggande förutsättning för att människor efter avtjänat straff skall ha större möjligheter att klara sig och därmed låta bli att skada sina medmänniskor utanför murarna.

Jag har länge förstått att Laila Freivalds och jag talar skilda språk. Men jag är förvånad över att skillnaden är så stor att Laila Freivalds med ordet beslut menar att Laila Freivalds har beslutat sig för att börja fundera. Jag tror att min uppfattning av vad begreppet beslut innebär stämmer bättre överens med de flesta människors. Efter Laila Freivalds artikel har jag fått många telefonsamtal från människor ute i landet som önskat få veta innehållet i de fattade besluten. Jag har inte sett att regeringen därefter har fattat något beslut grundat på Laila Freivalds initiativ.

Jag tycker att det är positivt att frågan om de långsiktiga problem som vi kan se när det gäller våra invandrarungdomar debatteras. Jag har vid olika tillfällen försökt starta denna debatt. Hösten 1993 skrev jag ett par artiklar i detta ämne. En del blev intresserade eftersom de trodde att de handlade om rasism, men när man noterade att jag var ute efter att se på djupet var ingen intresserad av att debattera. I en av de

artiklarna – det var artikeln i DN – ställde jag denna fråga till Laila Freivalds. Jag har inte fått svar på den.

Det är kolossalt viktigt att vi börjar diskutera på vilket sätt vi har hamnat fel.

En viktig fråga är exempelvis att vi måste se till att våra invandrarungdomar får möjlighet att lära sig svenska språket ordentligt, annars har de ingen möjlighet att över huvud taget konkurrera med svenska ungdomar.

Anf. 16 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Många viktiga frågor och områden har berörts här i dag. Trots att vi har diskuterat våldet och brottsligheten i samhället har vi endast talat om det som massmedierna oftast uppmärksammar, nämligen våldet ute på gator och torg. Inte ens jag har nämnt våldet i hemmen, familjevåldet. Det är ett mycket omfattande problem som inte får glömmas bort bara för att det är dolt. Mörkertalet är stort.

Man brukar säga att våldet flyttar inomhus när människan är i 25-årsåldern.

Det fordras, som Juan Fonseca var inne på, ytterligare insatser på forskningsområdet. Det gäller även familjevåldet. Som politiker kan vi aldrig föreslå de korrekta lagstiftningsåtgärderna om vi inte känner till effekten av dem och inte har en korrekt bakgrund för att föreslå skärpningar. För bra förslag fordras kunskap. Kunskap fordras också när det gäller frågor som rör brottslighet och segregation i samhället, såväl bland svenskar med invandrarbakgrund som bland invandrare. I dag vet vi att dessa grupper är överrepresenterade i rättsstatistiken. Vi kan inte blunda för detta. Det är den verklighet vi lever i. Det gäller att finna åtgärderna.

Jag var tidigare inne på frågan om grundtrygghet för alla genom snabba insatser. Det gäller vare sig det är ungdomar som är födda i Sverige, har invandrarbakgrund eller är invandrare. Det fordras alltid snabba reaktioner så att man får en brottsinsikt på det man har gjort. På det sättet kan man kanske förhindra förnyad brottslighet.

Jag skulle gärna vilja få en reaktion på det medlings- och konfronationsprogram som jag önskar kunde utvecklas i alla grupper – framför allt bland ungdomar.

Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! De illegala vapnen i vårt samhälle är ett stort problem och de förefaller vara ett växande problem. Jag tror att det är rätt som Widar Andersson säger att tillförseln av de illegala vapnen numera mest sker utifrån. Men så var det inte tidigare.

De flesta illegala vapen som vi har i vårt samhälle kommer faktiskt från de legala vapen som redan finns i samhället, bl.a. de militära. Därför tror jag inte att man skall bagatellisera överflyttningen av legala vapen till illegala, så som det har skett tidigare och kommer att fortsätta att göra.

Men det är viktigt att vara mycket uppmärksam på det flöde av vapen som finns i Europa. Gränskontrollen är naturligtvis ett sätt att han-

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

tera detta. Jag reagerade också när jag läste att det inte räckte med att man såg ett vapen i baksätet. Men när jag tänkte till ett varv slog det mig: Men herregud, om ett stort jaktlag är på väg in i Sverige har de alla ett vapen i baksätet. Det finns kanske inte anledning att tro att de är här i illegala syften. Man kanske kan tolka det där olika.

Men man måste fundera över vilka möjligheter tullarna har när det gäller vapen, och det gäller även polisen och vilka redskap polisen har för att ingripa vid misstanke om att någon har ett vapen. Det ingår i uppdraget att se över vapenlagstiftningen och de regler som gäller för polisen.

Jag tror nämligen att det här är en mycket central fråga. Jag tror att vi måste ha en mycket hög ambition. Vi skall ha ambitionen att få ett vapenfritt samhälle. Då menar jag fritt från illegala vapen, naturligtvis. Vi lyckades en gång att faktiskt mobilisera hela folket för ett narkotikafritt samhälle. Alla stod bakom det. Jag tror att vi kan få alla att även stå bakom att vi skall ha ett vapenfritt samhälle. Då krävs det att vi ger dem som skall agera redskap att göra det på ett effektivt sätt.

Juan Fonseca tar upp centrala frågor när det gäller invandrarnas situation, och jag kan bara säga att jag håller med om att vi behöver mer forskning kring de här frågorna. Vi måste veta bättre vad det är för samhälle vi har och hur problemen ser ut för att kunna komma vidare och göra något för att förändra situationen. Jag skall föra detta vidare till de ministrar som har forskning på det här området inom sitt ansvarsområde och även i den del som ligger hos mig naturligtvis.

Alldeles rätt, åtgärderna när det gäller arbetslösheten för invandrare är otillräckliga. Här måste vi hitta nya former för att se till att arbetslösheten minskar. Det är en kärnfråga. Var och en av oss kanske kan börja där vi hör hemma. Kan vi anställa en invandrare i vår omedelbara närhet, i vår arbetsmiljö? Låt oss föregå var och en med gott exempel!

Jag vill passa på att hålla med Gun Hellsvik. Det är inte så ofta jag får tillfälle att göra det. Ja, det är helt fundamentalt att våra invandrardommar lär sig svenska. Vi måste satsa oerhört på det.

Till Ingbritt Irhammar vill jag bara kort säga att jag tror att medling och konfrontation är ett redskap som kan ha betydelse i vissa sammanhang och ha stor betydelse både för brottsoffren och för gärningsmännen. Jag vet att närpoliserna är intresserade av att ha det som ett av sina sätt att agera i sitt arbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1994/95:39 om miljöinriktade bilavgifter

Anf. 18 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Inger Segelström har frågat mig om jag avser att ge Ingemar Skogö utökade direktiv att utreda miljöinriktade bilavgifter eller på annat sätt se till att förslag med miljöinriktning allsidigt belyses.

Tyvär är det något oklart vad Inger Segelström avser med miljöinriktade bilavgifter. Det är ju faktiskt så, att det förslag med tullar utanför ringen kompletterat med innerstadszoner, som Ingemar Skogö nu har lämnat i sitt delbetänkande, aktivt kan bidra till att förbättra innerstadsmiljöerna. Men för att storskaligt påverka trafikapparaten med avgifter, i en region eller i landet som helhet, menar jag att tullar inte lämpar sig. Här bör i så fall generella avgifter användas.

Uppdraget att lämna förslag till vägavgifter, som Ingemar Skogö skall slutredovisa den 1 mars i år, har lämnats mot bakgrund av Storstadsöverenskommelserna i Stockholm och Göteborg. Eftersom de här överenskommelserna bygger på att investeringarna skall kunna finansieras genom avgifter från trafikanterna, måste också detta vara utgångspunkten för utredningen. Först i andra hand kan man ta hänsyn till möjligheten att använda bilavgifterna som ett miljöpolitiskt styrmedel. Det bör naturligtvis studeras vidare hur båda dessa syften kan förenas i ett och samma system för bilavgifter. Men Ingemar Skogö kommer alltså inte att få ytterligare uppdrag i detta avseende.

Trafik- och klimatkommittén har i sitt delbetänkande, som heter Miljözoner för trafik i tätorter, behandlat restriktioner mot användningen av bilar som inte uppfyller viss miljöklass i områden där miljökvalitetsnormer enligt miljöbalken överskrids. I delbetänkandet föreslås att alla typer av bilar skall kunna beröras av miljözoner och att miljözoner blir en kommunal angelägenhet. Kommittén föreslår också att det vore en fördel om regleringen av miljözonerna även kunde ske med differentierade bilavgifter. Dessa avgifter skulle kopplas till plan- och bygglagen och förfogas över av kommunen för förebyggande åtgärder. Kommittén avser att återkomma till frågan i sitt slutbetänkande.

En utgångspunkt för att styra trafiken med bilavgifter är den s.k. principen om trafikens kostnadsansvar, dvs. att varje transportslag skall belastas med de kostnader som det förorsakar samhället. Denna princip är enkel att förstå och argumentera för, men för att de åtgärder som utformas enligt den principen skall nå sitt syfte krävs i många fall ett omfattande underlagsmaterial.

Ytterligare en kommitté, Kommunikationskommittén, kommer i dagarna att starta ett arbete inom detta område. Det är en kommitté med uppdraget att utarbeta ett förslag till en nationell plan för kommunikationerna i Sverige. Ett syfte med den kommitténs arbete är att analysera olika vägar att miljöanpassa transportsystemet i dess helhet. Där kommer Inger Segelström, såvitt jag förstår, att ha en stor roll att spela.

En deluppgift för den kommittén är faktiskt att analysera i vilken grad införandet av principen om trafikens kostnadsansvar har lett till en miljöanpassning av transportsystemet och i förekommande fall föreslå hur denna princip kan vidareutvecklas. Dessutom skall kommittén analysera hur olika styrmedel, bl.a. skatter och avgifter, kan användas för att främja ett miljöanpassat transportsystem. Jag förutsätter därför att denna kommitté förutsättningslöst kommer att analysera möjligheterna att använda bilavgifter för att förbättra miljön.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 19 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret, även om rubriken för den här interpellationsdebatten blir: Har tagit del av frågan, men inte förstått.

Därför skall jag försöka att pedagogiskt förklara vad jag avser med miljöinriktade bilavgifter och med interpellationen. Jag tror mycket på bilavgifter och tycker att vägtullar är bra för miljön och nödvändiga för Stockholms läns framtid.

Orsaken till att jag har skrivit den här interpellationen är dels att delbetänkandet av Vägtullsutredningen kommit, dels att jag redan nu vill starta debatten om hur vi når fram till bra lösningar med vägtullar eller bilavgifter i Stockholms län.

Nu skall jag försöka förklara vad jag anser att utredningen bör arbeta vidare med som tilläggsdirektiv för vägtullar också av miljöskäl.

I Dennisöverenskommelsens tilläggsdirektiv enades parterna om att tillägg till den ursprungliga överenskommelsen skulle göras, som första punkt om samordnade åtgärder för att förbättra miljön.

I direktiven till Vägtullsutredningen säger man också att utan att äventyra finansieringen skall vägtullarna uppnå miljömålen i överenskommelsen.

Utredningen har tittat på ett flertal alternativ och kombinationer och sedan föreslagit ett av dem.

Sammanfattningsvis säger man att trafikarbetet i regionen inte skiljer sig nämnvärt åt mellan de analyserade alternativen. Trafiken i innerstaden minskar i de analyserade förslagen. Det som skiljer dem åt är hur många procent som trafikarbetet minskar och när lånen kan vara återbetalda till staten.

För det första: Det jag saknar, och detta ligger bakom interpellationen, är att Vägtullsutredningen inte gjort någon miljökonsekvensutredning, MKB, som man säger – s. 69. Det man säger är att man har tittat på tillgänglighet och framkomlighet.

Om man hade tittat på miljökonsekvenserna hade kanske andra alternativ eller kombinationer av förslag blivit nog så intressanta, eftersom miljön är ett av de prioriterade områdena i Dennisöverenskommelsen. Och hade man velat analysera miljökonsekvenserna hade säkert både Lidingös och Nackas förslag samt Naturskyddsföreningens förslag blivit intressanta, naturligtvis i kombination.

För det andra: Det är också frågan om tjänstebilar som mycket av debatten handlat om under de senaste åren, åtminstone i Stockholm, bl.a. vad gäller vem det är som betalar och vem det är som använder våra parkeringsplatser och garage. Här sägs det i utredningen att man inte gjort någon studie av yrkes- och tjänsternas, trots att ungefär en tredjedel av passagerarna genom tullarna är dessa bilar. Det är heller inte bara en finansieringsfråga. Det gäller ju en stor del av trafiken, och det är för länets invånare en rättvisefråga.

Min resa till arbetet skall inte vara avdragsgill. Men den som får sin resa betald av arbetsgivaren behöver inte betala, utan det skall vi gemensamt betala via skatten. Det är den andra viktiga frågan, som jag

hoppas att jag nu pedagogiskt lyckats förklara och som jag hoppas att kommunikationsministern kan besvara.

Vägtullsfrågan ingår som en del, och en mycket viktig sådan, i Dennispaketet – det paket som är den största infrastruktursatsningen i Stockholms stad och län i modern tid. Vi har hitintills mest talat om trafikleder och ekonomi. Därför välkomnar jag den här debatten. Många med mig oroar sig för miljön och undrar oroligt vad det blir av Dennispaketet i både stort och smått och hur vi klarar den värdefulla miljön för de människor som arbetar i, bor i och besöker vår stad.

Den viktigaste frågan är kanske hur vi får invånarna med oss. Hitintills har väljarna valt att straffa de partier som är för Dennis.

Kommunikationsministern har i en intervju sagt – jag citerar Gröna bilisters tidning Trafik och miljö:

”Ska man få folk att acceptera bilavgifter måste man vara tydlig med syftet. Jag ser bilavgifter i storstadsområdena som ett sätt att styra bort bilismen från innerstadsområdena. Det håller inte med bilavgifter som främst är till för att finansiera nya vägar.”

Först när vi lyckats förklara syftet kommer invånarna i länet att förstå vad det handlar om. Vägtullar och/eller bilavgifter – ja, men inte bara för att finansiera trafiklederna.

Anf. 20 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag skall försöka fatta mig relativt kort.

Jag börjar med att instämma i vad som sagts om vikten av att vi så långt som möjligt skall försöka förbättra miljön, inte minst i Stockholm, vad gäller avgasutsläpp, trängsel, buller o.d.

Men en sak när det gäller Ingemar Skogös utredning som inte har kommit fram vare sig i interpellationen eller i svaret är att utredningen helt klart visar att en förutsättning för att komma till rätta med miljöproblemen bl.a. är att Stockholmsöverenskommelsen genomförs i sin helhet. Det gäller bl.a. väginvesteringar och satsningar på kollektivtrafik samt avgifterna, som ju är tänkta att finansiera delar av överenskommelsen.

En mycket viktig förutsättning för att lösa problemen, det visar såväl överenskommelsen och analyserna som Ingemar Skogös utredning, är att man bygger Österleden. Det visar sig nämligen ytterligare en gång att Österleden är mycket av nyckeln till en lösning vad gäller biltrafikens miljöproblem, inte minst i Stockholms innerstad.

Överenskommelsen är en helhet. Man kan ha synpunkter på delar av den. Det tror jag att alla vi här har på olika områden. Men man måste kompromissa för att nå en lösning som sammantaget blir så bra som möjligt.

Man får inte glömma bort att överenskommelsen medför, beräknas det, att biltrafiken kommer att minska med ungefär 25 % i innerstan och med 35 % i Stockholms city, jämfört med om den inte genomförs i sin helhet. Därför tycker jag att det är mycket viktigt att överenskommelsen kan genomföras, bl.a. för miljöns skull.

Dess värre visar det sig nu att vägprojekten – bl.a. Österleden – har stött på problem och svårigheter. En av huvudanledningarna är, har jag

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

märkt, att framför allt socialdemokraternas representanter i exempelvis Stockholm och Solna har motarbetat delar av de här projektens genomförande. Bl.a. vet vi att borgarråd i Stockholm genom sitt agerande har bidragit till en försening exempelvis av vägprojekt i överenskommelsen.

Därför tänkte jag nu ta tillfället i akt och uppmana både kommunikationsministern och Inger Segelström att påverka sina socialdemokratiska vänner så att man bl.a. kan bidra till att de här väginvesteringarna inte försenas ytterligare. Det är mycket viktigt för att vi skall kunna lösa trafikens miljöproblem i Stockholm. Ett bevis för detta är inte minst Ingemar Skogös utredning.

Anf. 21 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! När vi diskuterar en så viktig principfråga som syftet med bilavgifter måste vi komma ihåg det grundläggande riksdagsbeslutet från 1988.

Vi i Folkpartiet brukar framhålla att beslutet måste bygga på samhällsekonomiska beräkningar, för annars tar vi för liten hänsyn till miljöskador och trafikolyckor. Därför vill jag kommentera kommunikationsministerns interpellationssvar.

Kommunikationsministern talar om principen om trafikens kostnadsansvar, om att varje transport skall belastas med de kostnader som den förorsakar samhället. Detta är bra. Sedan får vi här veta att det skall tillsättas en kommitté som skall studera i vilken grad införandet av principen har lett till miljöanpassning.

Jag skulle vilja säga att det är ganska uppenbart att den här principen ännu inte tillräckligt har införts. Därför har det nog inte lett till en rimlig miljöanpassning. Vi har inte fått den trafikstruktur som vi skulle ha, om 1988 års trafikpolitiska principer hade genomförts.

Redan i samband med riksdagsdebatterna om 1988 års principer markerade Folkpartiet att föreslagna konkreta åtgärder som då fanns med inte var tillräckliga för att förverkliga principerna.

Kommunikationsministern säger också att det är först i andra hand som hänsyn kan tas till möjligheten att använda bilavgifterna som ett miljöpolitiskt styrmedel. Detta beklagar jag nog. Jag tycker att de hade varit ett sätt att genomföra 1988 års trafikpolitik.

Då vi är inne på miljöområdet måste jag konstatera att det gläder mig att kommunikationsministern hänvisar till miljö kvalitetsnormer enligt miljöbalken. Det visar att det är viktigt att vi snart får en miljöbalk. Jag utgår från att den socialdemokratiska regeringen gör vad den kan för att en miljöbalk kommer så snart som möjligt. Den borgerliga regeringen lade ju fram ett förslag till miljöbalk före valet som Socialdemokraterna, dess värre, drog tillbaka. Därigenom har detta viktiga miljöarbete försenats.

Dennispaketet menar jag har varit alltför mycket av ett förhandlingsresultat och bygger alltför litet på trafikpolitiska principer och samhällsekonomiska kalkyler. Ett bättre beslutsunderlag skulle behövas.

Det har rätt tveksamhet om bilavgifternas syfte är att finansiera vägbyggen eller skapa bättre miljö i staden. Jag vill i första hand se bilavgiften som en miljöavgift. Den får gärna ge ett överskott som kan finansiera investeringar, men finansieringen bör inte vara det primära syftet. Med en rimlig miljöavgift och bättre kollektivtrafik med lägre biljettpriser skulle biltrafiken kanske minska så att de oerhört kostsamma väginvesteringarna inte skulle behövas.

För att driva utvecklingen framåt vill jag fråga kommunikationsministern om hon är beredd att i olika sammanhang införa principen om trafikens kostnadsansvar, bl.a. för att undvika felinvesteringar. Särskilt borde därför miljöavgifter snarast möjligt införas på biltrafiken i storstäderna, så att man därefter kan få bättre möjligheter att riktigt bedöma behovet av väginvesteringar.

Är kommunikationsministern beredd att verka för att miljötullar införas?

Anf. 22 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Jag vill börja med det som Inger Segelström sade, att det saknas en miljökonsekvensutredning i Vägtullsutredningen som vi nu diskuterar. Det ligger mycket i det. Men Ingemar Skogö har ju haft ett uppdrag som bygger på den förutsättning som finns i Dennisuppgörelsen, vilken man i regionen har varit överens om. Man kan inte begära att han skall göra någonting annat än det som han faktiskt har fått i uppdrag.

Det står i uppdraget att vägtullarna skall läggas på en sådan nivå att intäkterna på goda grunder kan beräknas räcka till väginvesteringarna och vägtullssystemet enligt trafiköverenskommelsen i Stockholm samt Dennis 2-överenskommelsen som träffades 1992. Dessutom skall pengarna räcka till informationsverksamhet m.m.

Utredningen bygger ju på att man skall konstruera ett tullsystem som i första hand handlar om att få in pengar. Det är utgångspunkten. Om det är bra eller dåligt är något som man kanske kan ha synpunkter på. Men man har också sagt, litet grand som att kasta in jästen efter degen, att man också skall se vad man kan göra för att få miljöstyrning när det gäller biltullarna. Men grunden är att man skall få in 2 miljarder kronor för att i princip finansiera Ringleden och Öster- och Västerlederna. Detta blir ett pedagogiskt problem när man sedan också skall se vad man kan göra åt miljön, för här uppstår en konflikt. Detta tror jag att vi alla är helt överens om.

Men när vi i framtiden skall se på bilavgiftssystem tycker jag att det är viktigt att använda dessa som ett styrmedel för en bättre miljö. Okej, då kan man säga: Varför inte skippa Skogös utredning helt och hållet och börja om på nytt?

Då kommer vi in på det som Jan Sandberg säger, att hela Dennispaketet – man kan tycka att det är bra eller dåligt – faktiskt är en helhet. Allting förutsätter varannat. Kollektivtrafiksatsningarna, väglederna och vägtullarna förutsätter varandra. Det är oerhört svårt att införa innerstadszoner utan att bygga ut väglederna. Om man skall införa innerstadszoner måste man ha någonstans att leda trafiken.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

Att förbättra kollektivtrafiken är också oerhört viktigt för resenärerna. Det är också viktigt för kollektivtrafiken i innerstaden att man där kan minska den övriga trafiken för att ge plats åt bussarna.

Börjar man att dra i en tåt i Dennispaketet, krackeleras lätt hela paketet. Jag kan inte som kommunikationsminister ta på mitt ansvar att vara den som drar i någon tåt så att hela detta system faller ihop, för då faller hela målet. Vad man möjligtvis kan göra är att förskjuta tidplanen något.

Ett av problemen med Dennispaketet är just att man har diskuterat vägutbyggnader och trafikleder medan kollektivtrafikutbyggnaden har diskuterats väldigt litet. Då är det inte alls konstigt att det är så svårt att få acceptans för det hela.

Jag tror att vi alla skulle behöva påminna oss om anledningen till att man från början började diskutera en sammanhållen uppgörelse om vägar och kollektivtrafik, nämligen att man ville förbättra trafiksituationen i Stockholmsregionen. Landstinget och kommunerna har under 15–20 år i stort sett suttit och kastat papperstussar på varandra. Det handlar naturligtvis i hög grad om en kompromiss. Jag delar Lennart Fremlings uppfattning att detta är en kompromissprodukt. I och med att det är en kompromissprodukt finns det mindre bra delar i den utifrån vars och ens av våra utgångspunkter.

Vad kan man då göra åt detta? Ja, det vi som representerar riksdagen och regeringen har att göra är att leva upp till de beslut som riksdagen har fattat och som regeringen har föreslagit riksdagen. Om regionen och partierna i regionen skulle komma fram till någonting annat, skall vi naturligtvis diskutera detta. Men som representanter för Sverige som nation kan det aldrig bli vårt ansvar att förstöra Dennisuppgörelsen.

Anf. 23 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman! Det hjälper inte oss, Ines Uusmann, att man i framtiden tänker klara detta bättre. Vi står här nu med den största infrastruktursatsningen i modern tid.

Jag begär inte att Ingemar Skogö skall plocka fram en massa nya förslag. Man har diskuterat alternativ men man har inte tittat på miljöfrågorna. Hade man gjort det, kanske vi hade fått se andra alternativ. Det som jag efterfrågar är alternativ från miljösynpunkt. Det som från början har varit typiskt för Dennisuppgörelsen är att miljöfrågan har kastats in i efterhand medan frågor om trafiken och framkomligheten etc. alltid har kommit i förgrunden.

Det som är svårt för stockholmarna att förstå när det gäller utredningen är varför intäktskraven sätts före miljökraven. Man kan inte både minska trafiken för att klara miljökraven och utöka trafiklederna för att klara ekonomin.

Det var en mycket intressant artikel i Aftonbladet i måndags som handlade om England. Det berättades att brittiska forskare har kommit fram till att ringleder och tillfartsvägar ökar trafiken och skapar köer i stället för att få bort dem. I artikeln sägs att John Major nu efter långvariga överväganden ändrat sig efter tio år av ohämmad satsning på bil-

ism och vägbyggen. Ringleden M 25 runt London, som skulle leda bort genomfartstrafiken, har i dag i stället blivit en lång bilkö. Nästan alla planerade vägbyggen läggs omedelbart på is, skriver man i Aftonbladet.

Förutsättningarna för att ekonomin i Dennisuppgörelsen skall kunna klaras är ju att trafiken ökar över tullsnitten och på lederna. Det är också grunden för hela vägtullsförslaget. Hur miljömålen förhåller sig till strävan att maximera intäkterna med vägtullar är ju oklart.

Det är naturligtvis också en mycket olycklig utveckling att vi får vänta så länge på bilavgifterna. Det tror jag blir ytterligare en svår pedagogisk uppgift för oss att förklara. Det är svårt för stockholmarna att se hur man börjar bygga ut och omvandla vår stad utan att några satsningar på miljön görs förrän i början på 2000-talet.

Vad innebär det nu för vägtullarna att den nya politiska majoriteten i Stockholm har sagt nej till att besluta om några detaljplaner? Kommer även vägtulldiskussionerna att dras i långbänk? Det vore i så fall olyckligt.

Nu har vi tid att göra det som vi inte har gjort hitintills, och vi har tid att titta på miljön. Till Jan Sandberg kan jag bara säga att vi tycker olika. Min åsikt är att vi i avvaktan på utbyggd kollektivtrafik och ökade miljöhänsyn skall säga nej till Österleden och Västerleden.

Anf. 24 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Jag vill nöja mig med att tacka Ines Uusmann för beskedet. Jag tolkar det så att hon är beredd att verka för att olika typer av miljöavgifter införs så snart som de går att införa.

Anf. 25 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Inger Segelström säger att det är olyckligt att man inte har beaktat de alternativ som har kommit fram. Jag vill då påminna om att det liggande förslaget om innerstadszoner är ett förslag som grundar sig på en uppfattning från Svenska naturskyddsföreningen. Det alternativet är alltså ett direkt resultat av det arbete som Svenska naturskyddsföreningen har bedrivit.

Skogös utredning är nu ute på remiss. Jag förutsätter att det kommer fram synpunkter vid denna remissbehandling som också kan ligga till grund för de beslut som så småningom skall fattas.

Jag har också med stort intresse läst måndagens artikel i Aftonbladet. Jag tyckte att den lät så spännande att jag måste ta reda på vad som låg till grund för den. Det visade sig att man hade en kommitté, ungefär som den kommunikationskommitté som vi nu skall tillsätta, som lade fram ett handlingsprogram i höstas. Detta handlingsprogram handlar om olika miljöförbättrande åtgärder när det gäller trafiken. Samtidigt har den brittiska regeringen lagt fram ett sparprogram för hela kommunikationsområdet. Sedan skall det ske en sammankoppling. Man jobbar alltså ungefär som vi gör när det gäller att revidera planerna. Referatet i Aftonbladet handlade ju inte om någonting nytt, utan det var rätt så gamla grejer.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Svar på
interpellationer*

Kommer vägtullsförslaget nu att dras i långbänk och kommer regionen att göra halt och inte vilja anta några detaljplaner? Det är en berättigad fråga. Men den kan ju inte jag svara på. Jag kan inte bestämma om kommunerna i regionen skall dra några detaljplaner i långbänk. Jag beklagar att de kommuner och de som står bakom uppgörelsen inte lever upp till sina åtaganden. I budgetpropositionen säger vi att statens roll är att se till att vi lever upp till våra åtaganden. Men då måste också den andra parten göra det om det skall bli någonting av det hela.

Anf. 26 INGER SEGELSTRÖM (s):

Herr talman! Nej, jag begär inte att kommunikationsministern skall lösa detta med långbänken. Men jag tror att vi måste vara litet ödmjuka när remissvaren kommer in, att vi verkligen måste försöka att göra någonting bra av det här och att vi måste ta med miljöaspekterna. Då kan detta göra att Dennispaketet blir bra.

Det som har varit symtomatiskt när det gäller hela Dennispaketet är ju att miljökonsekvenserna hela tiden har fått komma i efterhand. Detta kan nu rättas till beträffande vägtullsförslaget. Där finns fortfarande den möjligheten.

Sammantaget vidhåller jag att miljökonsekvenserna saknas i det liggande förslaget. Jag hoppas att de förslag som fortsättningsvis kommer in skall ge en allsidig belysning.

Därmed vill jag tacka kommunikationsministern för debatten.

Anf. 27 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Då vill jag säga till Inger Segelström att vi inte bara skall vara ödmjuka. Vi skall vara mycket öppna när vi läser remissvaren för att vi skall kunna ta till oss alla de bra alternativ som kan komma fram. Jag tycker att det har varit en brist i hela denna diskussion att alla har varit emot allting, men det är väldigt få som har kommit med några alternativ. Jag efterlyser bra och genomförbara alternativ. Då tror att jag det skall bli någonting bra också av detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 13.44 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

(Anf. 28–30 (t.o.m. andra stycket) hölls på engelska.)

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

7 § **Anförande av FN:s generalsekreterare**

*Anförande av FN:s
generalsekreterare*

Anf. 28 TALMANNEN:

Herr generalsekreterare! Ers excellenser! Ärade riksdagsledamöter!
Bästa vänner!

Det är mycket hedrande och en stor glädje för mig såsom talman i Sveriges riksdag att kunna hälsa Förenta nationernas generalsekreterare, Dr Boutros Boutros-Ghali, välkommen här i Sveriges riksdag när han nu är på officiellt besök i Sverige.

Herr generalsekreterare! Ni besöker oss i början av år 1995. Det är det år då Förenta nationerna kommer att fira sitt 50-årsjubileum. Det gör att ert besök i Sverige och i Sveriges riksdag får ytterligare en dimension. Jag hoppas att ni verkligen känner att ni befinner er bland vänner och partner som, herr generalsekreterare, delar er hängivenhet för freden och utvecklingen. Sverige har oavbrutet och helhjärtat stött Förenta nationernas mål och arbete. Vi har alltid haft höga förväntningar på Förenta nationernas förmåga, även under de perioder då svårigheterna har varit överväldigande. Det kan gälla förebyggande arbete för att förhindra konflikter, fredsbevarande insatser eller återupprättande av fred när konflikter har inträffat.

Sverige deltar aktivt i det regionala samarbetet, t.ex. i Europarådet och i organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. För elva dagar sedan blev Sverige medlem av Europeiska unionen. Följaktligen deltar Sverige helt och fullt i unionens utrikespolitiska arbete. Detta innebär emellertid inte att vi kommer att minska vårt stöd till Förenta nationerna. Ur svensk synvinkel vill vi tvärtom se – och vi kommer också att argumentera för det i den europeiska unionen – att Förenta nationerna i framtiden skall reformeras och bli ännu starkare och mäktigare. Skälet är uppenbart: Förenta nationerna är den enda organisation som kan anta de enorma politiska utmaningar som vi har framför oss under nästa sekel när det gäller globala fredsbevarande insatser och förebyggande diplomati, liksom när det gäller en hållbar utveckling och mänskliga rättigheter.

Herr generalsekreterare! Enligt min uppfattning måste tyngdpunkten förskjutas från att hantera konflikter till att förhindra konflikter när det gäller aktiviteter för fred och utveckling. Såsom sittande ordförande i en rådgivande högnivågrupp för hållbar utveckling som ni har inrättat, vill jag ta detta tillfälle i akt att understryka vikten av att förena arbetet för hållbar utveckling, ekonomiskt, socialt och i miljöhänseende, med arbetet för rättvisa och säkerhet, demokrati och mänskliga rättigheter globalt.

Ers excellens, Dr Boutros-Ghali, efter denna korta inledning inbjuder jag er nu hjärtligt att ta till orda inför denna celebra församling och att ge era synpunkter på Förenta nationernas framtid i ljuset av den politiska och ekonomiska utveckling som nyligen har ägt rum i världen.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr generalsekreterare, ordet är ert!
(Applåder)

Anf. 29 FN:s generalsekreterare BOUTROS BOUTROS-GHALI:
Fru talman! Riksdagsledamöter! Mina damer och herrar!

Det är mycket hedrande och en stor glädje för mig att få tala till denna församling. Ert parlament har en ytterst framstående och lång historia.

Jag skulle vilja ta tillfället i akt att framföra mina gratulationer till det svenska folket med anledning av ert beslut att gå med i Europeiska unionen. Det är ytterligare ett exempel på Sveriges engagemang i det internationella samarbetet.

Såsom generalsekreterare i Förenta nationerna är jag väl medveten om hur djupt det här engagemanget är. Under det gångna halvsekle har Sverige erbjudit ett väsentligt stöd till Förenta nationerna i dess strävan för utveckling, fred och demokrati. Sverige har också varit ett mycket gott föredöme när det gäller internationell medborgerlig plikt.

Under senare år har det framgått allt tydligare att utveckling är nyckeln när det gäller att avvärja konflikter. Vi inser nu att internationellt bistånd till utvecklingsländerna är en mycket viktig utgift för att åstadkomma global stabilitet. Det är en vital framtidsinvestering.

Sverige har gått i bräschen när det gäller att erkänna hur viktig utvecklingen är. Sverige är känt som en av de mest generösa gynnarna av utvecklingsländerna.

Ekonomiska svårigheter har tvingat många länder att revidera sitt engagemang för internationellt utvecklingsbistånd. Sverige har inte förskonats från detta. Såsom f.d. parlamentariker förstår jag helt och fullt de svåra val ni tvingas göra. Men med hänsyn till Sveriges historia är jag övertygad om att Sverige kommer att fortsätta stödja internationell utveckling.

Det fredsbevarande arbetet står just nu också inför många utmaningar. Uppdragen har blivit alltmer ambitiösa och omfattande. Många uppdrag innefattar nu nya dimensioner såsom valtekniska, polisiära och humanitära ansträngningar. Dessa uppdrag stöter ofta på motstånd och utsätts för faror. Vi håller på att kryssa i oskyddade farvatten, som döljer farliga rev.

Jag vill tacka Sverige för dess starka stöd på den här resan. Drygt 50 000 svenska soldater har tjänstgjort i 22 uppdrag hittills. För närvarande befinner sig över 1 300 svenska soldater i tjänst inom ramen för 8 olika uppdrag. Jag är mycket glad över den svenska utrikesministerns uttalande inför Förenta nationernas generalförsamling vilket gick ut på att Sverige är redo att upprätta en fredsbevarande brigad och hjälpa till att förbättra utbildningen för de fredsbevarande soldaterna.

I dag skulle jag vilja koncentrera mig på ett tredje ämne som får en allt större betydelse för världssamfundet: demokratiseringen. Jag skulle vilja erinra om en kommentar som gjordes vid en öppningsceremoni för mer än fyra decennier sedan av en av era landsmän som var en av mina föregångare. Generalsekreterare Dag Hammarskjöld sade då att han inte tyckte att det var realistiskt att kalla sin era för demokratins tidsålder.

der, men han konstaterade att demokratin som ideal hade blivit populär som aldrig tidigare. Ordet kanske skulle kunna användas ”som en utmaning och inte som ett uttryck för en slutförd uppgift.”

Sedan dess har nya livskraftiga demokratier kommit till stånd överallt på jordklotet, och på internationell nivå har demokratiseringen gjort oerhörda framsteg. Men vi måste fortfarande betrakta denna nya demokratis tidsålder som ett fortgående arbete. Det är inte alls något givet att den här processen kommer att lyckas, men det är mycket angeläget att den gör det.

De som kritiserar demokratiseringen säger att demokrati leder till oordning. En del säger att den försämrar effektiviteten. Andra föreslår att den måste uppskjutas tills man verkligen har genomfört utvecklingen.

Det kan ligga ett visst mått av sanning i sådana påståenden, men alltför ofta kommer sådana uttalanden från demokratins fiender.

Samtidigt utgör demokratin inom och mellan stater ett viktigt stöd för fred och utveckling. Inom skilda stater skapar demokratin en stabilitet som behövs för freden genom att den främjar respekten för mänskliga rättigheter och skapar förhållanden som gör att människor kan uttrycka sin vilja. Internationellt engageras alla stater, både små och stora, i beslutsprocessen när det gäller de stora världsfrågorna. Detta uppmuntrar den ömsesidiga respekt som är nödvändig för freden.

En demokrati krigar inte mot andra demokratier. Demokrati inom staterna gynnar utvecklingen genom att den främjar kreativiteten och samarbetet, vilket gör ekonomiska och sociala framgångar möjliga. Demokrati mellan nationerna främjar utvecklingen genom att den sporrar till internationellt samarbete och befrämjar freden.

Vår tid präglas av dramatiska och allomfattande förändringar. Staten som nationell problemlösningsmekanism ifrågasätts. Staten ifrågasätts som varande grundvalen i det internationella systemet.

Ekonomiska, politiska och militära intressen utövar påtryckningar på staten ovanifrån. Nerifrån kräver medborgarna större öppenhet och ansvar, utvidgad representation och mer deltagande i det nationella och internationella livet. Vissa stater hotas av splittring när människor söker trygghet genom att identifiera sig själva med allt mindre etniska grupper när det sker förändringar.

I detta sammanhang är demokratin väsentlig för att staten skall kunna överleva som styrande institution och som ett redskap för mänskligt framåtskridande. Demokrati, både inom och mellan stater, är nyckeln till fred och utveckling. Därför är det väsentligt att det internationella samfundet strävar efter demokrati inom och mellan staterna. I detta sammanhang kan Förenta nationerna erbjuda en ovärderlig hjälp.

FN-organisationen har ett antal olika instanser som kan stödja de demokratiska strävanden inom staterna. En division för bistånd vid politiska val upprättades i januari 1992 för att man skulle kunna ge praktiskt och tekniskt stöd vid politiska val. Via avdelningen för utvecklingsstöd kan Förenta nationerna bidra till att upprätta en offentlig sektor som stöder ett bra styre för respektive land. Förenta nationernas

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

utvecklingsprogram, UNDP, hjälper till att stärka olika delar av det civila samhället och att trygga demokratin.

Världsorganisationen kan bidra med hjälp såväl före som under och efter politiska val. Innan själva omröstningen äger rum kan Förenta nationerna hjälpa till med att upprätta en valbudget, upprätta röstlängder och utbilda valarbetare. FN kan också hjälpa till att ombilda politiska rörelser till politiska partier. Så skedde med FMLN i Salvador och även beträffande Renamo i Moçambique.

Under valen ger Förenta nationerna teknisk och praktisk hjälp med transporter och annat och samordnar observatörernas och övervakarnas arbete. Detta bistånd kan kompletteras med en fredsbevarande operation om omröstningen äger rum under mycket spända förhållanden, t.ex. i Kambodja. Nyligen gavs stöd till politiska val i de lyckade valen i Sydafrika och i Moçambique.

Så har vi det tredje och kanske det svåraste stadiet i demokratiseringsprocessen. Det innebär att man upprättar en miljö som låter demokratin överleva när valet väl är över. Denna miljö måste omfatta en författning för landet, ett oberoende rättsväsende och statliga institutioner med integritet. Det måste också finnas en grundmurad tro på att det är viktigt att det finns ett rättssamhälle och att folket deltar i besluten.

Det internationella samfundet måste hjälpa Förenta nationerna att stärka dess förmåga att hjälpa olika stater att utöva och vidareutveckla demokratin. Världsorganisationen är en ytterst viktig resurs i hela arbetet med att bygga upp demokratiska system. Detta är ett system som bäst kan stödja och främja internationell fred och utveckling.

Det är också oerhört viktigt att det internationella samfundet försöker stödja demokratin stater emellan. De organ som stöder och utvecklar internationella relationer bör stärkas, men vi skall också sträva efter att få in fler aktörer i den internationella beslutsprocessen.

Det är sex olika delar i denna process som man kan sätta fingret på.

För det första behövs en demokratisering av själva FN:s system. När FN nu går in i sitt andra halvsekel så ställs det krav på att man skall se över förhållandet mellan säkerhetsrådet och generalförsamlingen. Det ställs också alltmer krav på att man skall ha ett mer representativt säkerhetsråd och på en utökning av detta.

För några år sedan var det ingen som talade om att demokratisera Förenta nationernas system, men i dag är detta något som man allvarligt reflekterar över, just därför att människor i hela världen kräver mer av demokrati i sina egna länder. Det är på den grundvalen som demokratisering i en större omfattning kan övervägas. Ju mer generalförsamlingen företräder en samling demokratier, desto mer auktoritet kommer den att få.

För det andra måste Förenta nationerna få till stånd en bättre samordning med regionala överenskommelser och regionala organisationer. Därför har Förenta nationerna lagt om och decentraliserat ekonomiskt och socialt arbete ut till regionala kommissioner. När det gäller internationell fred och säkerhet har Förenta nationerna alltmer gått in i sam-

arbete med regionala uppgörelser. Sverige har givit ett starkt stöd till detta arbete.

För det tredje kan utvidgandet av icke statliga organisationer utgöra en stor faktor för demokratiseringen i hela det internationella systemet.

Vi har upplevt inte bara att folken deltar alltmer i dessa, utan också att dessa organisationer alltmer har engagerat sig i de demokratiska institutionerna. Det är dessa organisationer som för fram de minsta gruppernas önskingar och behov och väcker internationell uppmärksamhet. De gynnar kontakten mellan medborgargrupper världen runt när det gäller t.ex. att försvara politiska fångar, främja utveckling och stärka utslagna sociala grupper. Vi måste verkligen erkänna hur viktiga de är och befrämja deras deltagande i den internationella dialogen.

För det fjärde gäller det att ha oberoende och självständiga kommunikationsmedier som kan garantera tankens frihet och ett fritt idéflöde. Med fria och ansvarsställande medier blir det möjligt att få till stånd en dialog mellan folk och länder. Det är en förutsättning för demokrati. När människor har yttrandefrihet så blir det svårare för korruption, diskriminering och orättvisor att överleva. Vi måste stå fast nu när vi vill främja idealen av en fri press. Vi måste vara redo att skydda och försvara den när den är fara.

För det femte har ett antal världsomfattande konferenser stärkt de demokratiska principerna när det gäller internationella angelägenheter.

Nästa konferens blir Världskonferensen för social utveckling som kommer att äga rum i Köpenhamn i mars. Sådana här konferenser innebär en pågående demokratisk process mellan olika länder, och de kan bidra till att hjälpa världssamfundet att framföra en ny global vision av utveckling. Emellertid måste det internationella samfundet få dessa konferenser att engagera sig så att man verkligen får till stånd ett målmedvetet arbete. De lösningar som man kommer fram till i den internationella debatten måste stöttas upp av nationella insatser om den demokratiska processen skall få en meningsfull innebörd.

Den sjätte punkten när det gäller demokratisering är den ökade betydelsen av internationell rätt. De olika staterna erkänner alltmer att detta med att vända sig till Internationella domstolen är ett nödvändigt och demokratiskt alternativ till konflikt. Generalförsamlingen funderar nu över ett förslag från Internationella rättskommissionen vilket går ut på att upprätta en internationell brottmålsdomstol där man skall döma i brottmål som berör det internationella samfundet.

Tanken att internationella relationer skall styras av förutsägbara lagar är ett relativt nytt fenomen. Det är ett av de viktigaste dragen i utvecklingen i vår tid när det gäller följderna för mänsklig välfärd.

Alla känner väl till Sveriges enastående goda rykte när det gäller demokrati. Jag skulle dock vilja lyckönska er till en yttring av detta goda rykte. Denna kammare har högre kvinnorepresentation än något annat parlament i världen. Jag gör honnör för detta goda föredöme.

Så skulle jag vilja uttrycka min uppskattning av Sveriges stöd till demokratin inom andra stater. Sverige leder nu en grupp länder som försöker upprätta ett internationellt institut för demokrati och bistånd

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

vid val. Detta institut kommer att bli en oerhört värdefull tillgång under kommande år.

Sverige har också varit en föregångare när det gäller demokratisering nationer emellan. Statsminister Ingvar Carlsson är medordförande för kommissionen om global styrning. Jag ser fram emot att få kommissionens slutsatser i slutet av denna månad.

Jag vill också berömma Sveriges insatser för demokratin. De ligger helt klart i nivå med ert lands stöd för utveckling och fred. Men jag skulle också ytterligare en gång vilja framhäva att detta bara är en början.

När nu Förenta nationerna går in i sitt andra halvsekel finns det politiska och ekonomiska påtryckningar som gör att många stater är frestade att låta internationella insatser komma i andra hand. Andra åter har ännu inte insett att internationellt stöd kan ha en stor potential också på andra områden än fred och utveckling.

Men nu är det oerhört viktigt att vi kan gå framåt i vår strävan efter internationell demokrati. Det är något som måste komplettera vårt sökande efter fred och utveckling. Vi måste inse att internationellt stöd för alla dessa tre mål är nödvändigt om mänskligheten skall kunna utvecklas framgångsrikt.

Vi har en lång väg att gå. Men jag förväntar mig att Sverige på nytt skall visa vägen. Med ert och det internationella samfundets engagemang är jag övertygad om att vi kan göra demokratins tidevarv till en verklighet för alla.

Tack.
(Applåder)

Anf. 30 TALMANNEN:

Tack så mycket, herr generalsekreterare, för ett ytterst intressant tal. Vi uppskattar alldeles särskilt att ni har valt att koncentrera er på hur viktigt och nödvändigt det är med demokrati om man skall få till stånd en utveckling som är humanistisk i mänsklighetens historia. Jag kan försäkra er om att samtidigt som vi fortsätter att utvidga vårt internationella samarbete kommer vi att försöka vidareutveckla vår egen demokrati och verkligen delta i biståndet för att hjälpa de nya demokratierna att utvecklas. Vi har ett brett samarbete med parlamenten i de nya demokratierna. I riksdagen finns det många ledamöter som också har varit med som observatörer vid val i de länder ni nämnde. Vi tackar er så hjärtligt.

Nu skulle jag vilja uppmana de riksdagsledamöter som sitter här och regeringens representanter och gästerna att delta i en mottagning.

Jag inbjuder kammarens ledamöter, regeringens företrädare och de inbjudna gästerna till en mottagning i sammanbindningsbanan.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 14.32 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 15.30 då interpellationsdebatterna skulle återupptas.

Prot. 1994/95:50
12 januari

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.30.

*Svar på
interpellationer*

8 § Svar på interpellation 1994/95:37 om regeringens syn på privatiseringar m.m.

Anf. 31 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):

Fru talman! Per Westerberg har ställt följande frågor till mig.

1. Vilka fortsatta privatiseringar av statliga företag är aktuella?
2. Är regeringen beredd att tillskjuta ytterligare kapital för att säkerställa de statliga företagens kapital- och investeringsbehov?
3. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att riskkapitalmarknaden skall kunna generera nytt kapital så att kapitalbehovet i svenska företag kan tillgodoses?
4. Vilken volym nytt kapital bedömer regeringen att riskkapitalmarknaden behöver generera för att tillfredsställa kapitalbehovet i svenska företag?

Låt mig börja mitt svar med att upprepa det som sades i regeringsförklaringen i oktober, nämligen att de ideologiska privatiseringarna skall upphöra.

Staten är ägare till många företag. De ursprungliga skälen för statligt ägande skiftar från fall till fall. Staten skall uppträda som en ansvarsfull ägare. I detta ligger enligt min uppfattning bl.a. att skälen för det statliga ägandet fortlöpande analyseras. Om analysen visar att det är motiverat med förändringar, kommer sådana att ske. Blir det fråga om försäljningar, kommer det i så fall att ske vid ett lämpligt tillfälle där stor hänsyn tas till att få ut ett mycket bra pris för säljaren – och inte bara för köparna, som i några tidigare fall.

Det råder bred politisk enighet om att Nordbanken bör säljas. Tidpunkten för detta är inte bestämd och beror bl.a. på när det går att få ut ett bra pris.

Någon försäljningslista i övrigt kommer vi inte att upprätta. Jag finner det vara en egendomlig tanke att regeringen nu skall deklarerat vad den skall sälja och när detta skall ske. Ett sådant handlande gynnar varken företagen eller ägaren, staten.

Skillnaden mellan den förra regeringen och den nuvarande är att vi på detta område handlar pragmatiskt och inte renodlat ideologiskt. Jag delar inte Per Westerbergs uppfattning att statligt ägande alltid är dåligt och privat ägande alltid bra. Min uppfattning är att en mångfald är bra, dvs. att företag med statligt ägande och med kooperativt ägande skall existera jämsides med privat ägda företag. Per Westerberg hänvisar i

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Svar på
interpellationer*

sin interpellation till internationella erfarenheter av hur bra det går för företag som blivit privatiserade. Sådana jämförelser är inte helt relevanta. Historien visar att svenska statligt ägda företag – åtminstone under socialdemokratiska regeringar – administreras på ett betydligt bättre sätt än i många andra länder och att staten vidareutvecklat de förmögenhetsvärden som finns i innehavet av bolag.

Staten skall vara en aktiv och ansvarsfull ägare till företag. Per Westerberg tar i sin interpellation upp frågan om kapitalanskaffning till de statligt ägda företagen. I rollen som ansvarsfull ägare ligger naturligtvis att se till att företagen har en ändamålsenlig kapitalstruktur. Detta skall då ställas i relation till en med hänsyn till bl.a. konkurrenssituationen lämplig tillväxttakt. En noggrann analys av kapitalstrukturen kan medföra att det bedöms ändamålsenligt att företaget skall ha nytt kapital. I dessa fall får staten bedöma om staten eller någon annan skall tillskjuta kapitalet. Det är enligt min mening inte lämpligt att i förväg bestämma sig för ett visst handlingsalternativ. Jag utesluter inte att det i vissa fall kan vara till fördel för såväl säljare som bolag att få nya hel- eller delägare, men fördelar och nackdelar får analyseras för varje företag.

Per Westerberg talar i sin interpellation också om att det för riskkapitalförsörjningen är bra att det finns många privata aktieägare. Sverige hör redan till de länder i världen som har det mest spridda aktieägandet. För egen del vill jag betona att jag ser positivt på att privatpersoner sparar i aktier direkt eller via fonder. Däremot vänder jag mig mot påståendet att de s.k. breda privatiseringarna gör det lättare att få fram riskkapital. De informationer jag har visar att de flesta som köper aktier vid privatiseringarna redan äger aktier och kanske skulle ha satsat i någon annan aktie om inte privatiseringarna bedömts vara så förmånliga för köparen. Liknande resonemang kan föras om dem som tidigare inte ägt aktier och som köpt aktier i privatiseringarna. Mycket tyder på, åtminstone i andra länder, att dessa kommer att äga aktier endast i privatiserade företag – i den mån de alls behåller dem – och inte gör en mer eller mindre snabb sorti ur aktieägandet.

Vad gäller riskkapitalbehovet i Sverige är vi överens om att det kommer att bli stort framöver – om vi skall få en balanserad tillväxt i näringslivet. Per Westerberg vet lika väl som jag att det är mycket svårt, för att inte säga omöjligt, att göra rimliga prognoser på detta område. Enligt min mening är det statens uppgift att medverka till att ta bort institutionella flaskhalsar på detta område. Jag delar inte uppfattningen att nytillkomna aktieägargrupper i samband med privatiseringar ökar tillgången på riskkapital också för andra företag. Det finns därför inte något skäl att staten skall lägga pengar på detta. Det är enligt min uppfattning en felsyn att motivera privatiseringar med att skaffa fram nytt riskkapital. I stället riskerar man att konkurrera med andra på marknaden som behöver kapital från småsparare. Man åstadkommer något som är kontraproduktivt bara för att följa sin ideologi.

Anf. 32 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först ber jag att få tacka näringsministern för svaret på mina frågor.

Den statliga företagssektorn är – det är ingen hemlighet – en mycket traditionell sektor. Den har uppkommit delvis under 1800-talet från dåtida tänkande, till en del i samband med regionalpolitiska insatser och krisuppställningar eller krisinsatser i särskilda krisföretag. Det statliga företagsägandet har med andra ord inte varit särskilt dynamiskt. Däremot har en del företag i sig varit dynamiska. Staten som ägare till företag har snarast tenderat att placera sitt innehav i madrassen och möjligen agera i samband med olika typer av påtryckningsgrupper eller frågor som närmast liknar politisk utpressning.

Fru talman! I denna kammare har i tidigare debatter tidigare industriministrar med socialdemokratisk beteckning markerat att det statliga företagandet skall skötas på exakt samma sätt som motsvarande privata, dvs. strikt kommersiellt. Då har vi naturligtvis rest frågan: Varför skall företagen i så fall vara statliga när staten har ont om kapital och behöver lösgöra pengar för att kunna göra investeringar på andra för skattebetalarna mer angelägna områden? Det är en fråga som har ställts i princip i vartenda land i hela Europa. Nästan vartenda land i Europa, med undantag av Norge, genomför eller har genomfört omfattande privatiseringar oavsett vilken politisk färg regeringen har haft.

Vi försökte, när vi satt vid makten, att genomföra pragmatiska privatiseringar, där vi inte bara såg till ideologin. Vi gjorde det när Svenskt Stål hade behov av att undgå strafftullar i USA och inte bli stämplat som statsägt och statssubventionerat, när Celsius Industrier hade behov av att kunna agera även i affärer ute i Europa i samband med samordningen och samarbetet vid integrationen av Europas hela försvarsindustrier. Då var det angeläget att företaget var kommersiellt och privatägt. Det var likadant med Assidomän. Vi försökte att skapa en slagkraftig industri som tar till vara svensk kompetens och svenska råvaror offensivt för att ge arbetstillfällen i utsatta regioner. Så var det med Pharmacia, då det inte minst efter debatten om Volvo–Renault var angeläget att visa att Pharmacia är ett kommersiellt privat företag, som ju äger Italiens största läkemedelsföretag och verkligen agerar affärsmässigt, inte nationalistiskt svenskt.

De privatiseringar som har genomförts har enligt Aktiefrämjandets olika undersökningar under samma period gett Sverige 600 000 nya aktiesparare. I Aktiefrämjandets olika undersökningar kom man fram till att det var en stor andel kvinnor som blev aktieägare. Många var lågavlönade, många bodde i landsorten, många kom från Norrland och två tredjedelar var under 29 år, dvs. att det var helt nya oprövade grupper som därmed bidrog till kapitalförsörjningen av de svenska företagen på ett mycket positivt sätt. Det visar sig också i en allt ökande siffra när det gäller den positiva synen hos svenska folket på privatiseringarna, nästan dubbelt så många var positiva i förhållande till dem som var negativa.

Vi skall också komma ihåg att man under 1980-talets boom kunde komma upp i en riskkapitaltillförsel till företagen på 5–10 miljarder per år. År 1994 var vi uppe i 45 miljarder. Det är nivåer som vi behöver för

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

att klara svenskt näringslivs expansion, som jag tror är nödvändig. Självfallet spelar privatiseringarna sin roll här, men kanske i synnerhet beskattningen av riskkapitalet, alltifrån realisationsvinst, dubbelbeskattning, förmögenhetsskatt på riskkapital m.m.

Jag skulle därför vilja ställa tre kompletterande frågor till näringsministern:

För det första: Hur ser näringsministern på situationen med riskkapitalförsörjningen? Det är ju inte längre någon hemlighet att det för utländskt riskkapital i Sverige, vilket agerar på svensk riskkapitalmarknad, är avsevärt lägre skatt än för svenskt riskkapital. Det svenska riskkapitalet är alltså diskriminerat jämfört med det utländska. Det kommer naturligtvis att minska tillförseln från Sverige, och det kommer att minska volymen.

För det andra: Hur ser näringsministern på och vilka åtgärder är han villig att vidta för fortsatt breddning av aktiesparandet? Det finns många inom marknaden som säger att mycket talar för att det inte räcker med pensionsstiftelser och försäkringsbolag utan att vi även måste få en bredd i aktiesparandet för att få fram nya investeringar och nytt sparkapital om vi skall kunna klara försörjningen – en del måste då komma även från Sverige, inte bara från utlandet.

För det tredje: Det kommer att behövas nyemissioner. Vi ser det i Telia och i Vattenfall, men även i andra företag. Alternativet till nyemissioner är att man förtvinar, inte tar till vara, den tekniska kompetens som bevisligen finns. Om man inte är beredd att kunna gå till marknaden för nytt kapital måste statskassan skära på andra angelägna utgifter. Är man beredd till det?

Jag vill bara peka på svårigheterna. Jag begär inte att näringsministern skall lägga fram en lista över när olika åtgärder skall genomföras men att han skall kunna påvisa en vilja att på ett pragmatiskt sätt konstruktivt pröva de åtgärder som behöver vidtas; det gäller inte bara Nordbanken. Jag har nämnt Telia och Vattenfall. Vi har också Konkurrensverkets mycket hårda kritik av Apoteksbolagets grossistverksamhet som är sammankopplad med monopolverksamheten inom detaljhandeln, där det finns starka ideologiska skäl ur konkurrenssynvinkel för att det skulle avskiljas och kanske få nya ägare.

Anf. 33 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Bilden av regeringens principiella och praktiska syn på privatiseringar är som framgår av Per Westerbergs interpellation mycket tydlig.

De ideologiskt motiverade privatiseringarna skall upphöra, säger regeringen. Samtidigt har man tidigare sagt – också i näringsministerns svar – att privatiseringar ändå kan komma att ske under perioden – när och vilka är dock oklart. Besked om detta vore naturligtvis välkommet. Rimligen måste det väl anses som normaltillståndet att svenska företag inte ägs av staten och att det därför i varje enskilt fall bör finnas mycket starka skäl för att statligt företagsägande över huvud taget skall kunna försvaras.

Detta verkar dock inte riktigt vara regeringens uppfattning. I budgetpropositionen står följande att läsa: I vissa fall, då motiven för statligt ägande inte längre bedöms vara aktuella eller angelägna, bör avveckling av statens engagemang övervägas.

Även om motiv för statligt ägande enligt regeringens egen bedömning inte längre föreligger, skall privatisering endast i vissa fall övervägas – och då bara övervägas! Är det så man skall tolka skrivningen?

Det borde rimligen inte vara så att den som vill att på marknaden agerande företag skall ägas enligt marknadsmässigt normala villkor skall behöva argumentera för och försvara den uppfattningen. Tvärtom! Den som avvisar privatiseringar, vilket regeringen verkar göra, bör i stället förklara varför denne av ideologiska skäl föredrar ett statligt ägande framför ett privat.

Fru talman! Moderaterna har länge arbetat för att statliga företag skall privatiseras. Detta bygger på att ett normaliserat ägande ofta är bäst för företagen och deras anställda, något som internationella erfarenheter stöder, vilket nämnts tidigare. Det har visat sig att privatiserade företag i många fall är lönsammare än de som är kvar i statlig ägo och att de har en starkare förmåga att expandera och utvecklas.

Privatiserade företag kan få sina behov av nytt kapital tillgodosedda på ett helt annat sätt än vid statligt ägande. Det är ju knappast försvarbart för staten att i dagens finansiella situation bidra med nytt kapital. Men även här ger budgetpropositionen upphov till tveksamheter. Det står: I samband med omstruktureringar kan en statlig kapitalinsats eller ett aktieförvärv vara nödvändiga.

I budgetpropositionen öppnas framför allt också dörren för staten att delta i t.ex. nyemissioner. Det skulle vara mycket välkommet med ytterligare klarläggande från näringsministern om hur han ser på detta. Är staten beredd att tillskjuta ytterligare kapital i sina företag också i detta utsatta statsfinansiella läge?

Om staten skall vara en ägare som alla andra instämmer jag i Per Westerbergs fråga: Varför skall då företagen vara statliga?

Fortsatt statligt ägande kan i praktiken skada företagen, vilket Per Westerberg tidigare antydde. Men privatiseringar är också bra för näringslivet i stort, något som alldeles för ofta kommer bort i debatten.

Breda privatiseringar av den typ som kallas folkaktier bidrar till att bredda och stärka riskkapitalmarknaden. Privatiseringarna av Assidomän och Pharmacia gav åtminstone en kvarts miljon nya aktieägare – åtminstone alltså. Det stärker förutsättningarna för näringslivets långsiktiga kapitaltillförsel.

Under den gångna mandatperioden inbringade endast Näringsdepartementets försäljningar 23 miljarder kronor till statskassan. Privatiseringar är ett sätt att förbättra statens finanser – inte minst välkommet i dessa tider. Privatiseringar kan användas för att förbättra finanserna och därmed pressa räntenivån, något som är till gagn inte bara för de inblandade företagen utan för hela landets näringsliv, ekonomi och tillväxt. Den aspekten berörde inte näringsministern över huvud taget i sitt inledningsanförande.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Starka sakskalet talar alltså för fortsatta privatiseringar. Och den som avvisar privatiseringar som ett medel att stärka statens finanser bör rimligen kunna anvisa vilka besparingar eller skattehöjningar som i stället måste göras för att fylla hålen i statens finanser.

Fru talman! Kanske är det så, att en rad av de skattehöjningar som regeringen påfört företagen och produktionen, och som kommer att vara skadliga för vårt lands ekonomi, hade kunnat undvikas om regeringen bara hade kunnat tänka sig att släppa den ideologiska bojan och skapa nya folkaktier.

Jag nämnde tidigare, fru talman, att det finns företag som faktiskt i praktiken kan skadas av statligt ägande. Jag tänker exempelvis på Vattenfall som står inför en ny konkurrenssituation. För att klara den situationen och för att bygga en långsiktigt god bas för företagets verksamhet måste stora investeringar göras under de närmaste åren. Brist på kapital kan äventyra investeringarna, i och med detta också arbetstillfällena i företaget.

Under de senaste åren har vi sett hur ett normaliserat ägande hjälpt företag som SSAB att verka internationellt, då misstankar om statliga subventioner till verksamheten försvunnit.

Jag avslutar mitt inledningsanförande med att ställa dessa frågor på nytt till näringsministern. Vilka privatiseringar kan näringsministern tänka sig under de närmaste åren? Vilka skattehöjningar har regeringen varit tvungen att vidta för att kompensera för uteblivna privatiseringar?

Anf. 34 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):

Fru talman! Jag välkomnar denna diskussion. Jag börjar med att gå Per Westerberg till mötes genom att säga att statligt ägande på många sätt är litet mer komplext än privat ägande. Jag håller också med om att bakgrunden till statligt ägande kraftigt varierar, något som Per Westerberg antydde. Det gör det dels av rent traditionella skäl, dels därför att staten "blir med något", t.ex. det som hade med Nordbanken och Gota bank att göra; det var ju helt andra motiv. Det finns exempel på ytterligare motiv såsom Apoteksbolaget, som nämndes tidigare, där ett slags kontrollskäl ligger bakom, liksom vad gäller Systembolaget. Det finns således många olika skäl.

Jag kan hålla med om att staten, oavsett färg på regering, kanske inte alltid varit så ambitiös när det gäller att reda ut motiven för statligt ägande och de konsekvenser som då borde bli.

Även om jag inte köper Sten Tolgfors bevisbördetrick – vi kan alltid tvista om vem som har bevisbördan för vad – håller jag gärna med om att staten har anledning att hela tiden analysera skälen för statligt ägande och vilka konsekvenser det kan få för vad man skall äga och inte minst för hur man skall äga.

Det är klart att det delvis ligger någonting i vad Per Westerberg säger, nämligen att om staten skall vara som vilken annan ägare som helst kan man naturligtvis diskutera om skälen för statligt ägande är särskilt starka. Men det är bara en av dimensionerna. Skälen för statligt ägande kan också ha att göra med vad man äger, och då kan det vara så att det finns skäl för statligt ägande i en viss sektor, som i och för sig inte får

den konsekvensen att staten skall bära sig så mycket annorlunda åt än en annan ägare.

Apropå Vattenfall, som togs upp här och som den förra regeringen hade uttalade planer på att privatisera, vill jag gärna läsa ett citat från en text som är 15 år gammal och som vi naturligtvis har glömt bort. Det står så här: ”Samhället skall ha ett huvudansvar för produktionen och distributionen av elektrisk kraft. Kärnkraftverk och andra framtida anläggningar för produktion av elektrisk kraft av betydelse skall ägas av stat och kommun.”

Det här är ett citat från linje 2 i folkomröstningen om kärnkraft – den linje som vann. Även om jag inte tänker hårdra det här, kan man möjligen hävda att det finns ett visst stöd för att folkomröstningen gav uttryck för ett statligt ägande av Vattenfall. Jag är beredd att förlåta Per Westerberg för att han bortsåg från det under den tid han satt i regeringen, men jag vill ändå passa på att erinra om det.

Jag välkomnar den här diskussionen. Jag håller med om att det kan finnas skäl att kritisera tidigare regeringar. Den förra regeringen gjorde det väldigt enkelt för sig; det är lätt att vara tydlig om ambitionen är att sälja allt man kommer i närheten av. Vi har kanske litet större ambitioner att analysera frågan om statligt ägande på ett mera seriöst sätt, och då blir det besvärligare. Men jag håller med om att man kan rikta kritik mot det sätt på vilket frågan har skötts av regeringar under många decennier, av olika skäl. Därför har vi nu ambitionen att tänka igenom det här ordentligt. Resultatet kan bli olika vid olika tidpunkter, som jag försöker antyda.

Jag tror att sådana vänner av marknadsekonomi och av den sortens hantering som Sten Tolgfors och Per Westerberg är, inte riktigt på allvar menar att staten som ansvarsfull ägare skall i god tid tala om precis vad man skall sälja och när man skall sälja. Jag tror inte att det är förenligt med den ansvarsfulla ägarrollen, utan man måste nog ha en något större handlingsfrihet för att kunna bära sig åt som den ansvarsfulla ägare som man skall vara.

Jag riskerar att fördjupa mig i det här och stjäla tid från andra viktiga frågor, därför att jag på allvar tycker att det är intressant och viktigt. Det är viktigt inte bara när det gäller staten som ägare, utan också när det gäller staten som utövare av andra verksamheter, där man hela tiden måste tänka efter i vilka former det skall ske.

Jag var som privatperson under den förra regeringens period ganska kritisk mot regeringen just därför att man inte gjorde detta. Om någon skall utöva myndighet finns det goda skäl att det skall vara just en myndighet. Jag tycker t.ex. att stiftelseformen har sina begränsningar när det gäller möjligheten att utkräva ansvar i vanliga demokratiska institutioner och i demokratiska former. Man får akta sig innan man kapar ansvarskedjorna mellan dem som utövar makt på det allmännas vägnar, i varje fall med allmänna medel och med medel som kommer från medborgarna, och minskar möjligheten att utkräva sådant ansvar.

Därför tycker jag att de här formfrågorna är viktiga, men inte bara när det gäller företaget utan också i en lång rad andra sammanhang.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är många frågor som jag inte hinner gå in på. När det gäller kapitalbehov vill jag säga, att om staten äger någonting, t.o.m. helägar någonting, ingår det i rollen som ansvarsfull ägare att också se till den sortens behov och i varje särskilt fall se efter hur kapitalbehoven skall kunna tillgodoses. Jag kan där inte utesluta att man vid en nyemission vänder sig ut. Det är inte säkert att staten skall gå in och finansiera varje kapitalbehov i ett statligt ägt företag, men man får överväga i varje enskilt fall på vilket sätt kapital skall kunna tillföras.

Min taletid är slut, men jag får möjligen tillfälle att återkomma till frågan om riskkapitalet.

Anf. 35 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag välkomnar näringsministerns öppning för att pragmatiskt pröva frågan om privatisering från fall till fall. Jag hoppas att så blir fallet och att det inte bara är läpparnas bekännelse, som det har varit under rätt många år från socialdemokratisk sida.

När det gäller stiftelseformen vill jag bara notera att vi har en ömsesidig syn. Vi har under den gångna mandatperioden i departementet, med tanke på den nya stiftelselagen, gått från stiftelse till aktiebolag, med den uppstramning som den gamla regeringen gjorde av stiftelseformen. Det var alltså ingenting som skulle finansieras över statsbudgeten, med budgetposter år från år, utan det var engångsanslag, engångssummor, som skulle hanteras av stiftelser. Det var nämligen ett bekvämt sätt att skydda olika verksamheter från insyn.

Jag delar uppfattningen att det bör göras en tydlig analys. Jag vill dock säga att det har gjorts en mycket tydlig analys från den gamla regeringens sida i samband med privatiseringsprogrammet, i fråga om vilka typer av verksamheter som var konkurrensutsatta och vilka som arbetade på samma villkor som motsvarande privata företag och därmed saknade skäl att vara i statlig ägo. Sedan kan man naturligtvis tvista om hur analysresultatet ser ut. Vår analys hamnade på den privatiseringslista som vi drev under mandatperioden och genomförde till ganska stor del.

Jag återkommer till ett antal fall där jag tycker att det finns betydande skäl att göra privatiseringar. Jag nämner grossistverksamheten inom Apoteksbolaget, ADA, som konkurrerar med andra grossistbolag. Men staten har monopol på detaljhandeln och har fått mycken kritik från Konkurrensverket för risken för osund konkurrens. Där finns starka effektivitetsskäl som talar för att en åtgärd vidtas.

Jag nämner Telia, där det finns ett starkt behov. Vi ser många exempel på det, inte minst när den socialdemokratiska regeringen i Danmark sålde hela televerket till utländska ägare. Det finns mycket kompetens i det svenska Televerket, i svenska Telia, och det skall ha möjligheter att få nytt kapital för att verkligen kunna bli en stark part och en stark katalysator för televerken och telebolagen i Europa.

Jag gör samma analys i fråga om Vattenfall.

Om jag bara mycket hastigt återgår till riskkapitalmarknaden, måste vi vara klara över den mycket kraftiga förstärkning som gjordes på den under de senaste åren, till följd av skatteförändringarna och till följd av

privatiseringarna. Så mycket som 80 % av kapitalet kom från sparbanksböckerna, 80 % ville ha ett långsiktigt ägande. Dessutom var riskkapitalbeskattningen konkurrenskraftig; den straffade inte svenskt riskkapital jämfört med utländskt.

Anf. 36 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Jag undrar om det inte kommer att bli så under den här mandatperioden att den socialdemokratiska regeringen får tänka om och tvingas, av statsfinansiella skäl, att genomföra privatiseringar. Vi får se vad det lider.

Jag vill gärna ha besked av näringsministern om en nyansskillnad, som kan vara ganska viktig, mellan det svar han lämnade här i dag och vad som står i budgetpropositionen. Det står i hans svar om ägarförhållandet: "Om analysen visar att det är motiverat med förändringar, kommer sådana att ske." I budgetpropositionen står det inte så, utan följande: "I vissa fall, då motiven inte längre bedöms vara aktuella eller angelägna, bör avveckling av statens ägarengagemang övervägas."

Det är alltså skillnad mellan "kommer att ske" och "övervägas". Jag är mycket intresserad av att av näringsministern få reda på vad som egentligen gäller, så att vi inte går härifrån mer tveksamma än vi var när vi kom gällande regeringens syn på privatiseringar.

Jag noterar också att det finns en rad frågetecken i näringsministerns svar. Det gäller bl.a. synen på riskkapitalmarknaden. De som har deltagit i privatiseringsprogrammet ägde redan aktier eller skulle ha köpt aktier ändå, sade näringsministern. Vi vet att åtminstone en kvarts miljon av köparna var debutanter på aktiemarknaden. En undersökning så sent som sommaren 1994 visade att folk hade behållit sina aktier i mycket hög grad och inte alls gjort sig av med dem ganska fort, som man fick intryck av i näringsministerns svar.

Om man vill vara spekulativ kan man i och för sig också diskutera hur de nya skatterna kommer att påverka människors aktiesparande, men det kan vi spara till en annan diskussion.

Jag tror att det faktum att så många människor äger aktier i Sverige delvis har sin grund i privatiseringsprogrammet. Det har dragit uppmärksamheten till aktiesparandet som sparform. Man sparar och investerar i det växande Sverige. Människor har blivit uppmärksammade på att det inte är så svårt och tekniskt som många kanske trodde. En rad intressanta svenska företag har dragit uppmärksamheten till sig.

Jag vill ställa en kompletterande fråga till näringsministern. Det stod i svaret att staten inte skall lägga pengar på att bredda riskkapitalmarknaden. Jag skulle vilja veta vad detta egentligen innebär. Vad jag vet har staten fått in ett stort antal miljarder på privatiseringsprogrammet. Kostnaderna har internationellt sett varit mycket blygsamma. Jag skulle bli mycket glad över ett svar från näringsministern även på detta.

Jag noterade också att näringsministern menade att det skall göras en politisk bedömning av företagens tillväxttakt, bl.a. med hänsyn till konkurrenssituationen, om jag tolkar hans svar rätt. Jag ser privatiseringen som ett sätt att komma förbi den politiska tvångströja som många företag i Sverige faktiskt känner av i dag när beslut om kapital-

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

tillskott och annat fattas av politiker i regeringskansliet och inte av bolagen själva. Detta hämmar naturligtvis företagens tillväxtpotentialer.

Anf. 37 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):

Fru talman! Den regering som jag är med i är en samförståndsregering som hela tiden försöker lyssna och som söker bredast möjliga samförstånd. Men det får inte undanskymmas att Per Westerberg och Sten Tolgfors å ena sidan och jag å andra sidan har olika grundsyn på det här problemet. Det är alldeles klart.

Den tidigare regeringen, och inte minst den moderata delen av den, ansåg – och det må den ju anse – att statligt ägande i princip inte skall förekomma och att det är av ondo. Det har ju framkommit här i dag också. Den här regeringen har en annan syn på detta. Låt oss ha klart för oss att en del av de saker vi diskuterar härrör från den skillnaden i utgångspunkter. Men jag försöker ge uttryck för att en dialog om dessa frågor ändå är välkommen. Det kan faktiskt finnas saker och ting som vi kan vara överens om.

Jag tror inte att jag bryr mig om de citat som Sten Tolgfors tog upp. Det var två helt olika ingångar i de slutsatserna. De är inte riktigt jämförbara. Jag vill nog påstå att det som stod i svaret är förenligt med det som stod i budgetpropositionen. Det är inte två olika slutsatser av samma resonemang. Det är två olika resonemang. Därför kan slutsatserna variera något. Men vi kan ju sätta oss ner någon dag med papper och penna och se om vi kan reda ut ordföljden osv.

Jag tror faktiskt inte heller att jag har talat om politisk bedömning av tillväxttakten. Men den som har ansvaret för ett bolag måste naturligtvis göra en bedömning av tillväxtförhållandena för det bolaget. Det ingår snarare i ägaransvaret än i en allmän politisk bedömning.

När det gäller pengar för att bredda aktieägandet sade jag i mitt svar att Sverige i utgångsläget har väldigt många aktieägare, jämfört med många andra länder. Ju mer man breddar det, desto högre blir marginalkostnaden för att åstadkomma den breddningen. Flera aktieägare än de vi har i dag är självfallet välkomna. Det är alldeles uppenbart. Men vi kan diskutera om vi skall göra speciella, kostsamma insatser för att ytterligare bredda detta.

Det är klart att man hade möjligheter att få många nya aktieägare, både kvinnor och män i olika åldrar och med olika sysselsättning som det gavs exempel på tidigare, under de förutsättningar som gällde, nämligen att man realiserade tillgångarna. En del av de privatiseringar som genomfördes tidigare blev en god affär för köparen – låt vara att den kanske inte var lika god för säljaren. Jag har en brorsdotter som deltog i försöken att få del av de aktier som såldes. Det var ju bra, men jag tror inte att hon fick några. Priset var ju mycket förmånligt för dem som köpte.

Sten Tolgfors talar om 23 miljarder. Man kan ju diskutera hur mycket det var som såldes för 23 miljarder. Det kan leda över till ytterligare resonemang om riskkapitalförsörjning.

Jag är inte riktigt säker på att Per Westerberg så här i efterhand är helt lycklig över de insatser som den förra regeringen gjorde på den punkten. Låt mig ta Atle och Bure som exempel. Jag är inte riktigt säker på att Per Westerberg skulle göra på samma sätt i dag som han gjorde under den tiden. Som riskkapitalsatsning var det inte helt lyckat. Det är mycket möjligt att de förhållandevis stora belopp av det allmännas medel som lades i de bolagen skulle ha kunnat nyttiggöras på ett bättre och mer strategiskt sätt i riskkapitalförsörjningen, särskilt som den struktur som den nuvarande regeringen tar över i det avseendet innebär att möjligheterna att ha inflytande över vad Atle och Bure har för sig är ganska begränsade. Staten har ju bara direkt kontroll över ungefär 10 % av detta innehav. De ytterligare 17–18 % som staten har finns ju i stiftelser. Det gör det något besvärligt. Det leder över till det som Per Westerberg sade.

Jag är inte riktigt säker på att Per Westerberg under sin tid som näringsminister levde upp till ambitionerna att göra ägarformerna tydliga och klara. Jag kan t.ex. inte tycka att det är fullständigt glasklart att konstruktionen med ALMI borde vara bolag. Det finns ju myndighetsuppgifter även där, och även där tillförs det regelbundet pengar över statsbudgeten. I mina ögon som jurist är aktiebolaget en form där människor eller institutioner som tror på en viss idé satsar pengar och kapital. Sedan skall det klara sig självt och kanske växa, men det skall inte vara något som regelbundet t.ex. via statsbudgeten skall tillföras pengar.

Jag vill inte, med all respekt Per Westerberg, gå in i en diskussion om enskilda innehav typ Apoteksbolaget, Telia och Vattenfall som nämndes här. Låt oss fortsätta den mer filosofiska diskussionen om skäl för statligt ägande.

Beträffande Vattenfall erinrade jag om folkomröstningsresultatet. Det var kanske pittoreskt i Per Westerbergs ögon, men det är väl ändå något som man får ha i åtanke när man funderar över Vattenfall. Det är dessutom en fråga som rör en helt vital sak för svenskt näringsliv, nämligen tillförsel av energi.

När det gäller Telia finns det trots allt starka infrastrukturskäl. Om vi jämför med t.ex. Posten finns det många som är beredda att ta över postdistributionen i Stockholm eller i Göteborg, men jag undrar hur många som är beredda att ta över den i Norrlands inland på samma villkor. Man måste se till att dessa strukturfrågor löses så att det fungerar.

När det gäller Apoteksbolaget finns det också, som jag antydde i mitt tidigare inlägg, principiella skäl som går att anföra för fortsatt statligt ägande. Men vi har som sagt en pragmatisk hållning till detta. Vi är beredda att diskutera saken. Men vi kommer att ta varje enskilt fall för sig. Vi kommer inte på förhand att upprätta listor eller göra deklARATIONER.

Anf. 38 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först vill jag erinra om att den nya stiftelselagen som har trätt i kraft omöjliggör att stiftelser drivs med årliga anslag från

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

statsbudgeten. Den möjlighet som då återstår att jobba med är aktiebolagsformen om man inte vill jobba med någon form av myndighetsorganisation. Det har i praktiken inte varit aktuellt i det här sammanhanget i och med att det delvis är en kommersiell verksamhet.

När det gäller Atle och Bure kan jag mycket hastigt konstatera att det där gäller en kompromiss. Det fattades beslut om hur den skulle se ut i denna kammare, utanför regeringskansliet. Det är ett kommersiellt bolag där det skulle vara 16 000 ägare enligt riksdagsbeslutet. Detta har verkställts efter bästa intentioner. Jag tror att det kommer att fortsätta att ge riskvilligt kapital, men det sker på kommersiell basis, precis som det står i riksdagens protokoll.

Låt oss sedan återgå till privatiseringarna och behovet av pragmatism. Där vill jag först notera att det var ungefär 40 % som röstade på linje 2 i folkomröstningen. Det var en minoritet av det svenska folket. Det var dessutom baksidan av valsedeln som näringsministern erinrade om. Det finns alltså inga sådana låsningar av något slag.

Jag noterar vidare att man vill se Telia som en infrastruktur som absolut skall vara statlig. Nästan alla socialdemokrater i övriga Europa är uppenbarligen mer pragmatiska än den svenska näringsministern. Vi behöver inte gå längre än till hans danska socialdemokratiska kolleger som sålde alltihop till utlandet. Det vill inte jag. Jag vill ha ett svenskt starkt Telia. Men jag vill också att de skall ha tillgång till kapital för att utnyttja den unika kompetensen och resurserna hos en stark aktör på en svensk marknad. Detta ger svenska arbetstillfällen.

Det är därför vi vill ha börsintroduktionen, för att ta till vara kompetens och resurser, för att ge nya offensiva företag och nya arbetstillfällen i Sverige. Det är därför vi anser det viktigt att bredda den svenska riskkapitalmarknaden.

Jag vill erinra näringsministern om att de kursökningar vi har haft i våra privatiseringar ligger mellan 5 och 10 % i snitt, 5 % för institutioner och 10 % för privatpersoner – det har varierat litet grand mellan fallen. Men vi har mindre än hälften så stora kursökningar som man har haft i snitt ute i övriga Europa, dvs. vi har varit snåla men ändå fått mycket stor anslutning och fått de mest spridda aktierna i förhållande till befolkningen som någon uppnått i Europa.

Det är bra, för det breddar riskkapitalmarknaden, tillsammans med konkurrenskraftiga skatter. Svenska sparare skall inte diskrimineras skattemässigt jämfört med tyskar, fransmän, briter eller amerikaner. Då får vi svenskt ägande, svenska pengar och svenska företag och svenska arbetstillfällen. Det är faktiskt en viktig del i den här debatten.

Anf. 39 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):

Fru talman! Bara helt kort till Per Westerberg. Jag har stor förståelse för att det i hastigheten kan vara svårt att citera rätt från en muntlig debatt, men citatet beträffande Telia stämmer inte.

Vad jag sade i den delen var att jag erinrade om att det finns skäl av en viss typ som talar för att det allmänna har ansvar och därmed att det kan finnas goda skäl för statligt ägande av Telia.

Jag har i tidigare inlägg sagt att man vid behov av investeringar av kapital i den här typen av bolag får i varje enskilt fall överväga hur man skall bära sig åt. Här utesluts ingenting, Per Westerberg. Men jag kan förstå att Per Westerberg har litet svårt att vänja sig vid att någon annan inte har samma dogmatiska hållning som han själv. Man dömer ju lätt andra efter sig själv.

Prot. 1994/95:50
12 januari

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

9 § Svar på interpellation 1994/95:38 om svensk varvsnäringsskonkurrensvillkor

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 40 Näringsminister STEN
HECKSCHER (s):

Fru talman! Lennart Beijer har frågat mig om regeringen avser att verkställa riksdagsbeslutet om stöd till varvsnäringen innan årsskiftet. Därmed avses det gångna årsskiftet; interpellationen är ställd i december.

Våren 1994 biföll riksdagen näringsutskottets hemställan om skapande av internationell konkurrensneutralitet och kreditgarantier för den svenska varvsnäringen.

För att uppnå internationell konkurrensneutralitet inom varvsnäringen har Sverige aktivt medverkat i förhandlingar inom OECD. Dessa förhandlingar resulterade den 17 juli förra året i ett avtal mellan Europeiska gemenskapen, Finland, Förenta staterna, Japan, Republiken Korea, Norge och Sverige. Avtalet innebär i princip att allt statligt stöd till varvsnäringen avskaffas fr.o.m. den 1 januari 1996. Den 21 december 1994 undertecknade samtliga parter den s.k. Final Act som markerar förhandlingarnas avslutande och öppnar själva avtalet för undertecknande.

Att underteckna Final Act innebär vidare ett formellt åtagande att inte öka nivån för befintligt stöd och att inte heller inrätta några nya subventioner i avvaktan på att avtalet träder i kraft 1996. Dessutom undertecknade Sverige tillsammans med flertalet parter själva avtalet den 21 december. Avtalet innebär att konkurrensneutralitet nu kommer att uppnås på det internationella planet. Det betyder att riksdagsbeslutet i denna del är verkställt.

Riksdagsbeslutet behandlade även frågan om kreditgarantier för fartygsfinansiering. I 1995 års budgetproposition, som överlämnades till riksdagen den 10 januari, föreslår regeringen att ett kreditgarantisystem för fartygsfinansiering införs. Förslaget innebär i korthet att garantier får lämnas utan självrisk till säkerhet för beställarens finansiering. Systemet utformas utan inslag av subvention, dvs. i linje med de internationella avtal och åtaganden som jag tidigare nämnt. Systemet omfattar försäljning av fartyg som är baserade helt eller delvis på ny teknik och med ett högt förädlingsvärde. Vidare bör försäljningen huvudsakligen vara inriktad på nya marknader.

Detta innebär att riksdagsbeslutet även i denna del är verkställt.

Anf. 41 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Jag vill tacka näringsministern för svaret. Det är positivt för svensk varvsindustri. Jag menar då dels den uppgörelse som nu verkar vara i hamn om att upphöra med statliga subventioner fr.o.m. den 1 januari nästa år, dels regeringens förslag om ett kreditgarantisystem för fartygsfinansiering. Några frågor dock.

För det första: Hur mycket kan vi lita på att uppgörelsen med övriga länder verkligen kommer att hålla?

För det andra: I sitt svar säger näringsministern att flertalet parter undertecknade avtalet den 21 december. Vilken eller vilka parter skrev inte under?

För det tredje: Bedömer näringsministern att kreditssystemet är tillräckligt för svensk varvsnäring för att klara konkurrensen under detta år? Hur stor är risken att order går förlorade i den kraftiga uppgång som förväntas i fartygsbeställningar under hösten?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 42 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! När beslutet om kreditgarantisystemet fattades i riksdagen i april i fjol, fick jag från en del håll förfrågningar – med tanke på min bakgrund som 19-årig anställd vid Kockums Varv i Malmö – om ifall jag ville ställa upp och rösta för förslaget. Jag gjorde inte det, därför att jag vill att Sverige, som är så oerhört exportberoende, skall vara ett samhälle utan subventioner.

Är det någon som drabbas extremt hårt, om andra börjar stödja sin egen industri, så är det svensk exportnäring och därmed vår framtida överlevnad.

Nu blev nog Socialdemokraterna ändå litet överraskade av resultatet i riksdagen. Att Vänsterpartiet skulle ställa upp, det visste man ju, för där finns det alltid mer pengar än någon annan har, även om dess politik i praktiken knappast har visat upp några större glädjeämnen. Men nydemokraterna halkade med socialdemokraterna, och därför blev det som det blev.

I den förra debatten talade näringsministern om att han önskade och förutsatte brett samförstånd. Men den här frågan måste väl i så fall vara undantaget som bekräftar regeln.

Fru talman! Här står en del i svaret som kan vara litet tveksamt. Samtliga parter undertecknade den s.k. Final Act den 21 december, står det. Några rader längre ner talas om ”flertalet parter”. Vilka parter har inte undertecknat själva avtalet? Är det Frankrike, som väl är den största subventionsgivaren? Det skulle vara ytterst intressant att få reda på det.

Statsrådet talar också om att kreditgarantisystemet inte är någon subvention. Låt oss tala svenska: En katt är en katt. Är inte detta åtminstone i något läge någon form av subvention?

Det står i texten att under 1995 får man, baserat på Final Act, inte lov att införa några nya subventioner eller förändra de gamla. Men har det land som tidigare inte har haft subventioner rätt, enligt det underskrivna avtalet, att – som vi nu gör – införa nya och tidigare inte använda subventioner?

Sedan, fru talman, står det att systemet skall användas helt eller delvis till ny teknik och till nya marknader. Vad är en ny marknad inom skeppsbranschen? Är det ett land som inte har köpt fartyg tidigare? Är det en affärsman som plötsligt börjar ägna sig åt rederiverksamhet? Det vore klädsamt med en förklaring.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi vet alla om att subventioner är ett otyg i allmänhet och i varvsbranschen i synnerhet. Min sista fråga till statsrådet blir då denna: Hur skall vi och med vilken kraft kan vi agera för att dagens skeppsbyggarationer inte skall ägna sig åt samma kolossala subventionsintensitet som tidigare? Och jag vill absolut ha svar på frågan: Vilka parter har inte skrivit under avtalet i slutändan? Är det Frankrike, så har det man beslutat om absolut ingen betydelse.

Anf. 43 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har anmält mig till debatten därför att jag är från en gammal varvsstad – Uddevalla – för att jag är intresserad av dessa frågor och för att jag är motionär och har fått en motion bifallen av riksdagen, men också för att frågan inte bara rör gamla varvsstäder. Frågan rör inte bara varvsindustrin. Den rör återindustrialiseringen av Sverige i större mening, med tanke på den stora underleverantörsindustrin som finns. Det är en industripolitisk fråga som är av större bredd och inte bara gäller varvsindustrin.

Jag kan gratulera nuvarande näringsministern för att ha lyckats bättre än den tidigare med att följa riksdagens beslut – de beslut som nu finns på framsidan av riksdagsskrivelsen. Det är bra det. Men man kan, som tidigare talare var inne på, ha funderingar kring de dokument som finns i Näringsdepartementets skrivelse. Jag delar tidigare talares uppfattning. I den motion jag skrev och fick bifallen står det uttryckligen att vi skall arbeta för att få bort subventionerna, för de skadar den långsiktiga produktivitetens utvecklingen.

Man bör i det här sammanhanget ta upp det som står skrivet om varvsfrågor i Näringsdepartementets bilaga 13 till budgetpropositionen. Det sägs att flertalet länder undertecknat överenskommelsen. Som jag tolkar det, Sten Andersson, tror jag att det är Italien, Frankrike och Spanien som inte undertecknat avtalet. De kontakter jag har i branschen misstänker att dessa tre länder icke kommer att utveckla sina subventioner. Då uppfylls inte det villkor som är ställt i avtalet och som är en förutsättning för att man skall uppnå konkurrensneutraliteten. Då faller avtalet. Är mina farhågor sanna, och det tror jag att de är, haltar statsrådets svar i denna interpellationsdebatt.

Näringsdepartementet hänvisar till NUTEK:s utredning. Man pratar om underleverantörer – de som jag inledde med att tala om – och menar att de är inriktade på utlandet osv. Ja, tro skräen det! Den svenska varvsindustrin är ju i princip, med några undantag, borta. Vad skulle de annars vara inriktade på? Det är ju givet. Det är ett slags cirkelresonemang.

Jag tror att vi fortfarande har bra underleverantörer. Det är inte bara en fråga om kuststäder och gamla varvsstäder. Vi har Kamewa i Kristinehamn, som gör ställbara propellrar av världsklass. Vi har Hägglunds kran uppe i Örnsköldsvik. Det är en stor fråga som rör hela Sveriges industripolitik och inte bara några gamla varvsorter eller de existerande varven. Det är en fråga av bredd.

Jag tror att det viktiga är att vi nu skall ge kreditstöd. Det kan vara bra. Det kan vara bättre än ett direktstöd, eftersom departementet nu

har sagt att det skall gälla under tolv år i stället för, som man tidigare resonerat om, åtta år. Ett kreditstöd under tolv år kan vara oerhört effektivt om räntenivån är den rätta. Här kan vi komma in med en form av subvention; det är riktigt. Det är detta kreditgarantin indirekt handlar om.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är så det har varit i Danmark och Norge. Man har givit en smygsubvention via kreditgarantin. Alla i branschen vet om att det är så normmännen och danskarna gör för att stödja sina varv. De har en rad andra finurliga metoder i Danmark och Norge som inte konteras in på det direkta stödet och subventionssidan. De har oerhörda kreditstöd och likviditetsstöd i Danmark. Man har tullgottgörelse i Norge. De har varit oerhört fiffiga i våra konkurrentländer, och därför har de starka stabila varvsindustrier som ger sysselsättning.

Jag har ont om tid men jag vill fråga näringsministern följande: Nivån, 300 miljoner, är bra och rimligt avpassad för de existerande varven som ofta tar in order på 75–100 miljoner kronor, eller kanske 50 miljoner kronor. Det är bra. Men vi har ju kapacitet och kan expandera för att bygga större fartyg. I t.ex. Landskrona, på Bruces, kan man expandera. Vi har existerande kapacitet i Göteborg. Vi kan bygga tonnage på orderstockar mellan 400 och 500 miljoner – ro-ro-färjor osv. De byggs redan nu delvis på dessa varv i samarbete med andra varvsnationer, som Norge.

Jag tror att nivån är något för låg, men det är klart att 300 miljoner är bättre än ingenting. Nivån behöver justeras upp för att möjliggöra den expansion som är möjlig med tanke på det oerhört stora kunnande som finns i Sverige.

Jag är framför allt kritisk på två punkter. Det gäller nivån – de 300 miljonerna – samt räntan. Den sägs det ingenting om i handlingen. Den frågan kan riksdagens utskott arbeta vidare med. Regeringen har lagt fram sin proposition. Nu kan riksdagens utskott arbeta med frågan om räntenivåerna och ge sina synpunkter på dem. Det kan vara en hjälp för ministern när han skall fullfölja förslagen.

Anf. 44 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):

Fru talman! Hur mycket kan man lita på internationella överenskommelser? Det är naturligtvis en viktig fråga. Men som framgått av denna diskussion och som framgår av den situation vi befinner oss i är det på den vägen vi kan komma framåt – ingen annan. Just på grund av att det ser ut som det gör är internationella överenskommelser det enda vi kan ha.

Sveriges utgångspunkt är att stater som ansluter sig till internationella överenskommelser också uppfyller de krav som ställs i dessa överenskommelser.

Det har varit gissningslek rörande vilka länder som inte undertecknade överenskommelsen i december. Inget av de förslag som kom var korrekt. Alla EU:s medlemsstater har t.ex. undertecknat via kommissionen. Frankrike finns med bland dem som har undertecknat, och lika-

Prot. 1994/95:50
12 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

ledes Spanien och de andra länder som nämndes. De två länder som inte undertecknade var Japan och Korea.

Skälen som anfördes därifrån – som vi inte har något som helst skäl att ifrågasätta – var att deras konstitutionella rutiner, med godkännande från ärade församlingar av denna karaktär, fordrade att man skulle hem och ordna detta innan man kunde underteckna.

Vi tror att överenskommelsen kommer att gå i kraft, men – och det finns ett viktigt *men* – det är utomordentligt angeläget att vi sitter stilla i båten nu, om bilden tillåts. Det var någon annan som ”gick i hamn” här förut, så då må jag väl tala om ”båten”. Om nu någon av dem som är med i överenskommelsen sätter i gång och gör saker som inte är förenliga med denna äventyras alltihopa.

Jag delar fullständigt den uppfattning som olika personer har givit uttryck för, nämligen att det gynnar svenskt näringsliv om vi blir av med subventionerna. Till Sten Andersson vill jag på den punkten säga att vi är fullständigt överens om att en katt är en katt. Vad vi däremot inte är överens om är att kreditgarantier av denna karaktär skulle vara subventioner. I varje fall är det inte subventioner i den mening som det talas om i överenskommelsen, där den typen av subventioner förbjuds. Denna typ av kreditgarantier är fullständigt glasklart i överensstämmelse med OECD-överenskommelsen. Vi är angelägna om att uppfylla överenskommelsen bl.a. av de skäl jag nämnde.

Jag vill till Lars Bäckström säga att det är alldeles riktigt att frågan har mycket med underleverantörer att göra. Jag kan inte se något ont i att svenska underleverantörer har möjlighet att leverera produkter på en internationell marknad. Det är tvärtom ganska bra att de kan göra det. Med tanke på de ansträngningar som Sverige över huvud taget gör för att bidra till att internationalisera sin handel är det viktigt att vi gör oss gällande på den internationella marknaden. Att det är på det viset tycker jag är alldeles utmärkt.

Den överenskommelse som nu har träffats innebär också s.k. ”stand still”, dvs. att ingen av dessa stater får sätta i gång att göra någonting innan överenskommelsen träder i kraft, som jag sade i svaret. Jag tror att det var Sten Andersson som frågade. I själva verket var det på det viset att något slags provisoriskt ”stand still”, något slags ”gentlemen’s agreement” om ”stand still”, var en förutsättning för att diskussionerna över huvud taget skulle komma i gång. Det har i själva verket varit på det viset ett bra tag.

Vi är glada över överenskommelsen. Vi är medvetna om att det kan finnas vissa övergångsbekymmer, och de kan bli nog så besvärliga. Det är bl.a. av det skälet som kreditgarantisystemet nu föreslås. Men vi hyser gott hopp om att det som finns av svensk varvsnäring plötsligt kommer att vara i ett bättre läge än omgivningens om överenskommelsen träder i kraft, vilket vi egentligen utgår ifrån. Här har den omstrukturering som t.ex. norska och finska varv har framför sig redan skett. Det finns också inbyggt i överenskommelsen ett övervakningssystem och ett sanktionssystem, något som vi som goda internationalister utgår ifrån kommer att vara verksamt mot dem som försöker fuska. Vi utgår

som sagt ifrån att ingen som skriver på denna överenskommelsen kommer att fuska. Det tror vi inte.

Prot. 1994/95:50
12 januari

Anf. 45 LENNART BEIJER (v):Fru talman! Räntefrågan är naturligtvis av avgörande vikt. Likaså är det naturligtvis viktigt att underleverantörer också har en betydande hemmamarknad.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Man kunde naturligtvis vara skeptisk i detta sammanhang och peka på alla problem, exempelvis hur man skall kunna få med alla dem som inte har skrivit under avtalet. Man kan också undra vad som händer om denna åtgärd inte räcker. Är vi då beredda att gå vidare med ytterligare åtgärder? Jag tror att man ändå nu gör bäst i att ta vara på det nya läget. Eventuella framtida problem får angripas om och när de uppkommer.

Än en gång tack för svaret.

Anf. 46 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Huruvida det här gäller en subvention eller ej kan vi tvista om, men ändå hade väl läget varit något sämre för branschen om inte denna åtgärd hade föreslagits. Det måste i varje fall på något sätt vara fråga om en subventionseffekt.

Vidare sade statsrådet – och jag är en positiv människa, som tror på honom – att de stora varvsnationerna Japan och Sydkorea av rent byråkratiska skäl inte kunde skriva under avtalet när de andra gjorde det. Jag förutsätter att statsrådet är väl informerad och att vi kan se fram emot ett undertecknande av detta avtal under den närmaste tiden från även dessa bägge länders sida.

Jag ställde också ytterligare någon fråga. Jag vet att det är svårt för statsrådet att svara på de många frågor som virvlar i luften, men jag vill ta upp spörsmålet om helt eller delvis ny teknik som en förutsättning för att erhålla den eventuella subventionen. Vad innebär detta konkret, och vad innebär nya marknader i detta sammanhang? Jag undrade om det betyder att det är fråga om nya köparländer. Det fick jag absolut inget svar på.

Vi skall till sist veta, fru talman, att de länder som i och för sig har skrivit under avtalet har hela år 1995 på sig för att fylla sina orderböcker baserat på det gamla, gällande avtalet. Med min kännedom om varvsnäringen vet jag att det tar lång tid från det att man beställer en båt och fram till dess att den är leveransfärdig. Det innebär att man på Europas varv kan fylla orderböckerna nästan fram till år 2000 innan de bestämmelser som vi talar om i dag blir aktuella för tillämpning.

Anf. 47 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):

Fru talman! Jag har ingalunda gjort gällande att undertecknandet av denna överenskommelse innebär att plötsligt allting är som på ett bröllop, dvs. att alla problem är undanröjda. Om jag har gett det intrycket är det felaktigt. Vad jag säger är att vi är utomordentligt nöjda med att överenskommelsen finns. Vi hoppas att det på sikt kommer att leda till

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

att situationen blir väsentligt bättre för svenska varv. Men det är så som jag sade i mitt inlägg att det under 1995 kan bli vissa bekymmer.

När det gäller de konkreta frågor som Sten Andersson tar upp vill jag säga att staten är – vilket inte minst Sten Anderssons parti brukar vara angeläget om – ganska sparsmakad med att gå in med denna typ av åtgärder, av en lång rad skäl som jag inte behöver räkna upp här. Vi har därför just försökt att avgränsa på ett sådant sätt att det är produkter med högt förädlingsvärde, verkligt framtidsinriktade produkter som har möjlighet att långsiktigt göra sig gällande på nya marknader, som skall komma i fråga. Det är förklaringen till de avgränsningar som förekommer i kreditgarantisystemets utformning.

Anf. 48 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag vill fråga hur det blir om en gammal och beprövad svensk varvsprodukt genom nu aktuellt beslut plötsligt blir intressant. Det är då inte fråga om någon ny teknik utan om en etablerad teknik, som har fungerat sedan länge.

Fråga 1: Innebär dagens interpellationssvar att tillverkaren av det fartyget inte kan tillgodogöra sig subventionerna?

Fråga 2: Vad menas när man säger att man förutsätter att uttagningen skall ske baserat på en satsning på nya marknader?

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 1994/95:41 om satellit-TV-området

Anf. 49 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Hadar Cars har ställt tre frågor till mig med anledning av det bolag, Nordic Satellite Distribution (NSD), som bildats av Industriförvaltnings AB Kinnevik, Tele Danmark AS och Norsk Telekom AS. Han frågar först vilka initiativ jag vill ta med anledning av NSD:s försök att skaffa sig kontroll över distributionen av satellit-TV. Sedan frågar han vilka legala möjligheter nationell och internationell rätt ger att lösa upp etablerings- och konkurrenshinder i detta sammanhang. Slutligen undrar han om jag kommer att ta kontakt med mina norska och danska kolleger för att finna en gemensam strategi.

Först vill jag säga att jag är glad över att även Folkpartiet numera uppmärksammar att okontrollerad ekonomisk makt inom massmedieområdet kan ställa till problem för yttrande- och informationsfriheten. Det kommer att bli nödvändigt att samla alla goda krafter för att gemensamt hantera de svårigheter som kan uppstå.

De frågor som Hadar Cars tar upp har samband med att distributionsmöjligheterna för TV-program har ökat mycket kraftigt. Medan det för ett tiotal år sedan bara fanns en handfull satellitkanaler över Europa sänds i dag ca 175 olika programkanaler från minst 35 olika satelliter.

När verksamheten kommer i gång avses NSD få tillgång till sändningskapacitet i tre satelliter som har ungefär samma position i rymden. På så sätt skall NSD kunna tillhandahålla ett stort antal olika program-

kanaler som kan tas emot med en enda parabolantenn. Detta torde främst ha betydelse för hushåll med egna antenner. För operatörer av större kabelnät innebär det däremot knappast några olägenheter att ta emot program från satelliter i olika positioner.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Om något år kan vi räkna med att digitala TV-sändningar kommer att introduceras över satellit. Därmed kommer många flera programkanaler att kunna sändas över varje satellit. Det kommer att behövas en särskild avkodare för att mottagaren skall kunna tolka de digitala signalerna. Den som tillhandhåller avkodaren har givetvis stora möjligheter att bestämma på vilka villkor olika program skall vara tillgängliga.

Digitaltekniken kan – rätt utnyttjad – öka människors valfrihet och underlätta för programföretag att få kontakt med publiken. Det förutsätter emellertid att de nya effektiva distributionsvägarna verkligen är öppna för alla som vill nyttja dem. Därför är det oroande om det förekommer s.k. vertikal integration, dvs. intressegemenskap mellan programföretag och satellitföretag eller mellan programföretag och företag som hanterar avkodare eller sköter om abonnenthantering, eller om ett företag behärskar alla leden i distributionskedjan.

Ett av de företag som deltar i NSD-projektet, Kinnevik, har omfattande intressen i programproduktion och programdistribution. Bl.a. är Kinnevik störste ägare i betal-TV-företaget TV 1000 med systerkanalen Film-Max. Kinnevik äger också företaget Viasat, som skall ha hand om abonnenthantering för de TV-kanaler som distribueras av NSD.

En domstol i Oslo har nyligen beslutat att tillfälligt förbjuda det norska televerket med dotterbolag att verkställa vissa avtal om överlåtelse av abonnenthantering m.m. till Viasat. Bakgrunden är att Film-Net Television AB, som driver två filmkanaler i direkt konkurrens med TV 1000 samt ett företag som utför abonnenthanteringstjänster i konkurrens med Viasat, anser att norska televerket har brutit ett tidigare samarbetsavtal med Film-Net. Förbudet gäller till dess att frågan om avtalsbrottet prövats slutligt.

Jag svarar först på frågan om de juridiska möjligheterna att ingripa mot samarbete där konkurrensen sätts ur spel.

EU:s konkurrensregler innebär – i stark förenkling – att konkurrensbegränsande avtal mellan företag är förbjudna om inte undantag medgivits. Ett avtal som är förbjudet enligt EU:s konkurrensregler är ogiltigt. Det är vidare förbjudet att missbruka en dominerande ställning på marknaden. I den svenska konkurrenslagen finns motsvarande bestämmelser.

Företagen bakom NSD väntas inom kort begära att EG-kommissionen prövar om det planerade samarbetet strider mot EU:s konkurrensregler. Besked från kommissionen skall lämnas inom 30 dagar eller, om kommissionen anser sig behöva pröva saken grundligare, inom ytterligare 90 dagar.

Det kan i detta sammanhang nämnas att EG-kommissionen i november 1994 fann att ett planerat betal-TV-samarbete mellan tre ledande tyska företag skulle strida mot konkurrensreglerna.

Prot. 1994/95:50
12 januari

Jag svarar nu på de övriga två frågorna.

Regeringen har för avsikt att inom kort inrätta ett råd för mångfald inom massmedierna. Rådet skall bl.a. utreda behovet av särskild lagstiftning mot skadlig maktkoncentration inom massmedierna, aktivt följa medieutvecklingen och delta i och stimulera debatt och opinionsbildning när det gäller frågor om mångfald och maktkoncentration. Rådet kommer också att få till uppgift att undersöka möjligheterna till frivilliga överenskommelser på mediemarknaden för att upprätthålla och stärka konkurrens och mångfald i medierna.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Norges kulturminister har inbjudit oss övriga nordiska kulturministrar till ett möte i början av nästa vecka för att diskutera frågor om koncentration och konkurrens inom massmedierna. Vid mötet kommer företrädare för NSD att ges möjlighet att redogöra för sina planer.

Anf. 50 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Jag ber att på Hadar Cars och mina egna vägnar få tacka för svaret. Hadar Cars har sedan han väckte den här interpellationen blivit vald som ledamot i Europaparlamentet och är därför förhindrad att ta emot svaret.

Jag vill först mycket kort sätta in frågan i ett sammanhang. Från mina och Hadar Cars politiska utgångspunkter är monopol självfallet alltid bekymmersamma och särskilt bekymmersamma när de gäller det fria ordet.

I en passus i början av svaret säger kulturministern lätt polemiskt att hon är glad att också Folkpartiet intresserar sig för denna fråga. Den synpunkten beror på att vi bedömer konkurrenssituationen i Sverige på de flesta medieområden som hygglig och att vi hittills har bedömt det stora problemet i medielandskapet i Sverige vara att de statligt dominerade kanalerna har haft alltför stort utrymme. Nu är den situationen förändrad, och jag menar att koncentrationsproblemen i Sverige i själva verket har minskat de senaste åren.

Vi hade här för ett par månader sedan en litet animerad diskussion om privatradio. Jag påpekade då att det finns ett visst nyspråk i mediedebatten som gör att det kanske är svårt för intresserade att följa debatten. Många av dem som talar om maktkoncentration vill nämligen i själva verket minska de alternativa radio- och TV-stationernas möjligheter och återgå till ett system där de statligt dominerade kanalerna har ett större inflytande, alternativt att man i högre grad reglerar de privata stationerna.

Därför har debatten ofta förts mellan oss som har förespråkat en större frihet och dem som under täckmantel av kamp mot koncentration i själva verket har velat slå vakt om statliga monopol.

Det Hadar Cars tar upp i sin interpellation är någonting annat, någonting mycket intressant och någonting mycket viktigt, nämligen en privat aktör som försöker åstadkomma något av ett tekniskt monopol. Detta är naturligtvis någonting synnerligen oroande och oacceptabelt, om det skulle kunna förverkligas.

Som antyds i svaret kan de TV-innehavare som får sina program via kabelnäten visserligen ofta ta emot satelliter som inte berörs av det vi talar om här, men eftersom kabelutläggningen i Sverige i stort sett har stagnerat riktas nu det stora intresset mot sådana satelliter och sådana system som tas emot direkt av mottagarna via parabolantenner.

Det är på det området den här idén, NSD, skulle kunna få ett tekniskt monopol. Som kulturministern påpekar är det särskilt allvarligt om en sådan innehavare av ett tekniskt monopol också är en aktör som håller på med programverksamhet. Därför är det mycket bra att kulturministern i olika intervjuuttalanden har tagit upp det här och varit mycket kritisk mot det.

Möjligen är jag aningen förvånad över att svaret i dag ändå i huvudsak är deskriptivt och inte egentligen innehåller någon värdering. Jag har noterat just ordet "oroande", att sådana här tendenser är "oroande", och det tycker jag i och för sig är bra. Det här är ändå ett typexempel på

*Svar på
interpellationer*

ett område där internationell samverkan behövs. För de operatörer som här är aktuella spelar nationsgränser mycket liten roll. Precis som nämns i svaret är därför också EU:s agerande av mycket stort intresse.

Jag skulle önska att kulturministern möjligen i ett ytterligare inlägg gav uttryck för en något tydligare värdering, att hon sade att detta, om det nu skulle förverkligas, vilket förhoppningsvis genom domstolsutslag i Norge och i EU-kommissionen inte kommer att ske, är helt oacceptabelt. Jag skulle också vilja att kulturministern sade att hon inte bara kommer att åka till Oslo och att hon inte bara kommer att ta del av utslaget från EU-kommissionen, utan att hon också på allt sätt aktivt kommer att agera för att såväl på nordisk basis som inom EU motverka sådana här risker.

Anf. 51 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Hadar Cars är att gratulera till nya uppgifter, och det går naturligtvis lika bra och är spännande att få diskutera den här frågan med Lars Leijonborg.

Det är intressant inte minst med tanke på att det inte var mer än ungefär ett par månader sedan som i alla fall Folkpartiets representanter här hävdade att det egentligen inte var några större problem med att starka privatföretag köper sig en dominerande ställning i den privata lokalradion och att man inte såg det som någonting "mycket oroande". Det kallas väl lappkast när man gör ett sådant våldsamt kast med ena skidan och plötsligt byter riktning, och det är nog det jag kommer att tänka på nu. Eller är det manne eftertankens kranke blekhet?

I alla fall tycks vi vara överens om att mångfald är vad vi vill uppnå. Jag strävar definitivt inte bakåt, tillbaka till någonting som skall framställas som någon skimrande dröm. Det är i stället så att vi har att hantera mycket svåra problem och utmaningar för att just garantera mångfalden i medierna.

Man kan då fråga sig om det är skillnad på ett tekniskt monopol och ett ekonomiskt. Vid den aktion som följde efter det att några partier här

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

i riksdagen hade fått fram ett uppskov med den föreslagna lagen mot maktkoncentration när det gäller radiobolagen köpte ju ett nätverksföretag genom olika bulvaner hälften av de annonserade tillstånden. Också detta är något som jag tycker är problematiskt.

Jag har inga bekymmer alls med att beskriva det här, den här typen av bolagsbildningar och den position de försöker skaffa sig som "hot bird", som det heter på det här nyspråket, det här mystiska mediespråket, som ett mycket stort problem, ett stort samhällsproblem och i längden ett stort demokratiskt problem.

Det räcker inte med att man i ord uttrycker detta, utan det är framför allt vad man gör som är av betydelse. Och så mycket kan jag säga, att söker de inte själva en prövning hos EU, så gör jag det.

I nästa skede gäller det att få fram förslag till åtgärder och se över vår egen lagstiftning och hur den eventuellt kan behöva skärpas för att komma till rätta med koncentrationstendenser och försök till ytterligare ägar- och maktkoncentration på detta område.

Det är just därför jag har tillsatt detta råd. Dess uppgift är att både initiera en offentlig debatt kring den här frågan och att fortlöpande presentera förslag till åtgärder. Det kan vara förslag på lagstiftningsområdet, och det arbetet måste ske både i ett nordiskt och i ett internationellt perspektiv, men det kan också vara andra förslag till insatser från samhällets sida.

Detta kan se ut som ett behärskat svar. Icke desto mindre är jag fullt medveten om problemen och problemens vidd. Jag hoppas att vi är överens om att det gäller att bevara mångfalden för demokratin och yttrandefrihetens skull.

Anf. 52 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Även om svaret är behärskat litar jag på att statsrådet obehärskat kommer att motarbeta dessa tendenser och vid sitt besök hos fru Kleveland i Oslo vara medveten om att den norska regeringen har låtit sig rätt mycket imponeras av dessa planer. Jag hoppas att ni kulturministrar emellan ändå gemensamt inser att det som håller på att hända – om det skulle få hända – är någonting ganska allvarligt.

Vi skall i och för sig inte tala för mycket om privatradion. Vi kan återkomma till den i andra sammanhang. Men jag tycker att det är bra att kulturministern har tillsatt Koncentrationsrådet, eller vad det nu skall heta. Margot Wallströms företrädare gav ett uppdrag åt Pressutredningen att inleda processen att se över koncentrationsfrågorna, men dessa frågor är mycket svåra.

Jag menar t.ex. att den starka journalistmakten i Sverige i många fall är en garanti för att även en del koncentrationstendenser inom pressen inte vad gäller läsarnas krav på mångfald innebär ett stort problem. När man skall analysera huruvida en mediebransch är präglad av koncentration eller ej kräver det en mycket noggrann analys.

I privatradiodebatten hörde jag en gång någon säga – jag tror att det var på TV – att vi har fått fyra monopol inom privatradion. Det är också rent språkligt ett omöjligt uttrycksätt. Jag menar att vi inom

privatradion har fått ungefär den mångfald och den ägarspridning som man hade anledning att vänta sig.

Jag tycker inte att det är något lappkast, någon Telemarkssväng eller något åt det hållet att slå vakt om de fria radio- och TV-stationernas ställning. Men jag är mycket bekymrad över vad som nu håller på att ske, dvs. att Kinnevik kommer att få en monopolliknande ställning när det gäller satellitdistributionen.

Jag vill återigen säga att jag hoppas att kulturministern i kontakterna med både sina nordiska kolleger och sina europeiska kolleger i övrigt hårt driver att sådant skall stoppas.

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:50
12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 53 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan garantera att jag skall vara på min vakt. Såvitt jag förstår är det också i Danmark på så sätt att det finns en del oroande tecken på att man försöker att ge sig på programproduktion samtidigt som man skall ha denna ställning på teknikens område. Då hamnar man i situationen att det blir koncentrationstendenser.

Jag håller med om att detta är komplicerat. Det är just därför som jag vill att rådet skall få ta litet längre tid på sig för att föra en offentlig debatt kring dessa frågor.

Målen kanske var litet för långtgående för de privata radiostationerna. Avsikten var att släppa fram många röster och att ha en lokal produktion, osv. Målen var helt klara, men när man använder sig av systemet att låta pengarna och ingenting annat bestämma blev effekterna icke önskvärda.

Vi skall självfallet hålla tummen på dessa problem. Vi skall också titta ordentligt på vad Pressutredningen redan har sammanställt för material. Även där kan det vara så att påverkan kan ske på mycket subtila sätt.

Jag tycker att det har varit en viss aningslöshet i glädjen att avreglera, privatisera och få till stånd nya verksamheter. Jag tror att man måste vara oerhört vaksam, och det kommer också till uttryck i svaret och i vårt sätt att hantera dessa frågor framöver.

Anf. 54 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Möjligen skulle en sammanfattning av denna debatt kunna vara att vi tycker helt olika om privatradion men helt lika om tendenserna till monopolisering av satellitdistributionen.

Jag tycker inte att vi som står bakom privatiseringen inom radio- och TV-området egentligen har varit aningslösa. Jag är medveten om de mycket starka ekonomiska intressen som finns, men jag tycker att vi trots det har fått en hygglig mångfald.

Det finns en mycket egendomlig paradox i medieutvecklingen i Sverige. När koncessionen för det som nu kallas för TV 4 skulle ges föregicks detta av maktkamp på olika sätt där också de politiska partierna var inblandade.

Om Margot Wallström erinrar sig förekom det en idé inom Socialdemokraterna framförd av nuvarande chefen för Filminstitutet, som då var kommunalråd i Malmö, och en kollega till honom i Göteborg om ett projekt som skulle innebära att den nya markkanalen skulle ligga utanför Stockholm. Det projektet drevs tillsammans med just Kinnevik.

Därmed kom en allians att i ett avgörande skede uppstå mellan Kinnevik och Socialdemokraterna vilken kom att leda till att Kinnevik förutom att kontrollera TV 3 nu också är den största enskilda ägaren till TV 4. Det är naturligtvis mindre lyckat.

Jag är beredd att säga att det vore oacceptabelt om samma företag också fick kontroll, om och när vi får en ytterligare markkanal. Däri ligger att jag håller med Margot Wallström att det behövs ytterligare lagstiftning på detta område innan detta blir aktuellt. Jag hoppas att Koncentrationsrådet kan ta fram underlag för en sådan lagstiftning.

Även om vi är helt överens om att det som nu i värsta fall kan inträffa på satellitområdet är helt oacceptabelt har vi nog fortfarande något skilda värderingar när det gäller privat radio och TV i övrigt.

Anf. 55 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill bara tillägga en enda sak.

Naturligtvis behöver vi inte invänta förslag till ny lagstiftning. Allt det vi gör och kan påverka framöver, t.ex. när det gäller en eventuell fjärde kanal för marksändning, bör givetvis inte bidra till att ytterligare förstärka den ägar- och maktkoncentration som vi ser i dag.

Det är min bestämda mening att vi skall jobba med den inriktningen. Det är självklart.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1994/95:126 Den framtida trafikadministrativa verksamheten

12 § Kammaren åtskildes kl. 16.59.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 13.44,

av talmannen därefter t.o.m. ajourneringen kl. 14.32 och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Prot. 1994/95:50

12 januari

---

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om dagens sammanträde	1
Anf. 1 TREDJE VICE TALMANNEN:	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
Anf. 2 TREDJE VICE TALMANNEN:	1
3 § Avsägelse	1
4 § Anmälan om kompletteringsval till EU-nämnden.....	1
5 § Svar på interpellation 1994/95:46 om åtgärder mot den grova kriminaliteten	2
Anf. 3 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	2
Anf. 4 WIDAR ANDERSSON (s):	4
Anf. 5 GUN HELLSVIK (m):	6
Anf. 6 INGBRITT IRHAMMAR (c):	7
Anf. 7 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	9
Anf. 8 WIDAR ANDERSSON (s):	11
Anf. 9 INGBRITT IRHAMMAR (c):	12
Anf. 10 GUN HELLSVIK (m):	13
Anf. 11 JUAN FONSECA (s):	13
Anf. 12 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	15
Anf. 13 WIDAR ANDERSSON (s):	17
Anf. 14 JUAN FONSECA (s):	17
Anf. 15 GUN HELLSVIK (m):	18
Anf. 16 INGBRITT IRHAMMAR (c):	19
Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):	19
6 § Svar på interpellation 1994/95:39 om miljönriktade bilavgifter	20
Anf. 18 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s): ...	20
Anf. 19 INGER SEGELSTRÖM (s):	22
Anf. 20 JAN SANDBERG (m):	23
Anf. 21 LENNART FREMLING (fp):	24
Anf. 22 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s): ...	25
Anf. 23 INGER SEGELSTRÖM (s):	26
Anf. 24 LENNART FREMLING (fp):	27
Anf. 25 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s): ...	27
Anf. 26 INGER SEGELSTRÖM (s):	28
Anf. 27 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s): ...	28

Ajournering	28
Återupptagna förhandlingar	28
7 § Anförande av FN:s generalsekreterare	29
Anf. 28 TALMANNEN:	29
Anf. 29 FN:s generalsekreterare BOUTROS BOUTROS- GHALI:	30
Anf. 30 TALMANNEN:	34
Ajournering	34
Återupptagna förhandlingar	35
8 § Svar på interpellation 1994/95:37 om regeringens syn på privatiseringar m.m.	35
Anf. 31 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	35
Anf. 32 PER WESTERBERG (m):	36
Anf. 33 STEN TOLGFORS (m):	38
Anf. 34 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	40
Anf. 35 PER WESTERBERG (m):	42
Anf. 36 STEN TOLGFORS (m):	43
Anf. 37 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	44
Anf. 38 PER WESTERBERG (m):	45
Anf. 39 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	46
9 § Svar på interpellation 1994/95:38 om svensk varvs- näringskonkurrensvillkor	48
Anf. 40 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	48
Anf. 41 LENNART BEIJER (v):	48
Anf. 42 STEN ANDERSSON (m):	49
Anf. 43 LARS BÄCKSTRÖM (v):	50
Anf. 44 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	51
Anf. 45 LENNART BEIJER (v):	53
Anf. 46 STEN ANDERSSON (m):	53
Anf. 47 Näringsminister STEN HECKSCHER (s):	53
Anf. 48 STEN ANDERSSON (m):	54
10 § Svar på interpellation 1994/95:41 om satellit-TV- området	54
Anf. 49 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s):	54
Anf. 50 LARS LEIJONBORG (fp):	56
Anf. 51 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s):	57
Anf. 52 LARS LEIJONBORG (fp):	58
Jag vill återigen säga att jag hoppas att kulturministern i kontakterna med både sina nordiska kolleger och sina euro- peiska kolleger i övrigt hårt driver att sådant skall stoppas.	59

Prot. 1994/95:50
12 januari

Anf. 53 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s): 60
Anf. 54 LARS LEIJONBORG (fp): 60
Anf. 55 Kulturminister MARGOT WALLSTRÖM (s): 61

11 § Bordläggning.....61

12 § Kammaren åtskildes kl. 16.59.....61